القرآن الكريم

ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޖަޒުވަރު ވާއިޖް

سُورَةُ الرَّعْدِ

سُوْرَةُ الرَّعْدُއަކީ، މަދަނީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައިވާ، الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ ސޫރަތެވެ.[84] ދަންނާށެވެ! ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ ސޫރަތްތައް ބެހިގެން ވަނީ ހަތަރު ބަޔަކަށެވެ. ފުރަތަމަ ބަޔަކީ، السَّبْعُ الطِّوَال އެވެ. އެއީ، ދިގު ސޫރަތްތަކެވެ. އެ ސޫރަތްތައް ފެށެނީ، سُوْرَةُ الْبَقَرَة އިންނެވެ. ނިމެނީ، سُوْرَةُ التَّوْبَة ގެ ނިޔަލަށެވެ. ދެވަނަ ބަޔަކީ، الْمِئِين ގެ ސޫރަތްތަކެވެ. އެއީ، ދިގު ސޫރަތްތަކަށްވުރެން ކުރުވުމާއި، ސަތޭކަ އާޔަތަށްވުރެން ދިގު ސޫރަތްތަކެވެ. ތިންވަނަ ބަޔަކީ، الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކެވެ. އެއީ، سُوْرَةُ ق އިން ފެށިގެން، سُوْرَةُ النَّاسِ ގެ ނިޔަލަށް އައިސްފައިވާ ސޫރަތްތައް ފިޔަވައި، ސަތޭކަ އާޔަތަށްވުރެން މަދު، ކޮންމެ ސޫރަތްތަކެވެ. ހަތަރުވަނަ ބަޔަކީ، الْمُفَصَّل ގެ ސޫރަތްތަކެވެ. އެއީ، سُوْرَةُ ق އިން ފެށިގެން، سُوْرَةُ النَّاسِ ގެ ނިޔަލަށް އައިސްފައިވާ ސޫރަތްތަކެވެ.[85]

الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކުގައި ވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި، ނަހީފުޅުތަކާއި، ތަރުޣީބުދެއްވުމާއި ކަންތައްތަކާއި، ޙަރާމްތަކާއި، އެ ނޫން ވެސް ބައެއް ޙުކުމްތަކާއި، އިސްލާމިއްޔަ އުންމަތްތަކުގެ މިސާލު ވާހަކަތަކާއި، ނަޞޭޙަތާއި ސަވާބުގެ ވާހަކަތަކާއި، اللهُ ﷻ ޢަޒާބުދެއްވާގޮތާއި ބައެއް މިސާލުތަކެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ވާހަކަތައް ވެސް الْمَثَانِي ގެ ސޫރަތްތަކުގައި ގިނަގިނައިން ތަކުރާރުކޮށްދެއްވައިފައި ވެއެވެ.[86]

84– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

85– تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي وَسُنَنُ التِّرمِذِي لِلْإِمَامِ أَبِي عِيسَى مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى التِّرمِذِي وَسُنَنُ أَبِي دَاوُدَ لِلإِمَامِ سُلَيْمَانَ بْنِ الْأَشْعَثَ السِّجِسْتَانِي

86– تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي وَالنُّكَتُ وَالْعُيُونُ لِلْإِمَامِ الْمَاوَرْدِي وَالْهِدَايَة إِلَى بُلُوغِ النِّهَايَة لِلْإمَامِ أَبِي مُحَمدِ مَكّي بْنِ أَبِي طَالِبِ الْقِيرَوَانِي ثُمَّ الْأَنْدَلُسِي الْقُرْطُبِي

މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 43 (ސާޅީސް ތިން) އާޔަތް. އަދި 6 (ހަ) ރުކޫޢެއް.
މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ 13 (ތޭރަ)ވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ،
سُورَةُ مُحَمَّدَ އަށް ފަހުގައެވެ. މި ސޫރަތަށް سُورَةُ الرَّعْد މި ނަން ކިޔުނީ، الله ﷻ ގެ
ކަށަވަރުކުރެއްވުންތަކުގެ ވަންތަކަން ހާމަކުރުމަށް ގުދުރަތުގެ ހެކިތަކުގެތެރޭގައި ތަފްސީލުކޮށްދެއްވާފައިވާ
ވިދާޅުވެފައި، ރަޙްމަތާއި ޢަޛާބާއި ގުގުރުމާއި ވިދުލީގެ ބާރުތަކާއި ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގެ
ތެރޭގައި އާޔަތެއްގައި ގުގުރުން، الله ﷻ ގެ ތަސްބީޙަ ކިޔާކަމުގެ ވާހަކައެވެ.
އަދި މި ސޫރަތަކީ، الْحُرُوفُ الْمُقَطَّعَةُ އަކުރުތަކަކުން ފެށިގެންވާ ސޫރަތްތަކުގެ
ތެރެއިން ސޫރަތެއް ވެސް މެއެވެ. ފަހެ، މި ސޫރަތް ފެށިގެންވަނީ ﴿ا ل م ر﴾
މި އަކުރުތަކުންނެވެ. އަދި މި ސޫރަތުގެ ފަނަރަވަނަ އާޔަތަކީ ސަޖިދަގެ އާޔަތެކެވެ.[87]

އަދި، الله ﷻ ގެ ރިވެތި އިސްމުފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން، الله މި އިސްމުފުޅުގައި،
الْكَبِيرُ މި އިސްމުފުޅުގައި، الْمُتَعَال މި އިސްމުފުޅުގައި، الْوَاحِدُ މި އިސްމުފުޅުގައި،
الْقَهَّارُ މި އިސްމުފުޅުގައި، الرَّحْمَٰنُ މި އިސްމުފުޅުގައި، މި ހަ އިސްމުފުޅު، މި ސޫރަތުގައި
އައިސްފައި ވެއެވެ.

ފަހެ، މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި،
ކަށަވަރުކުރެއްވުންތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި އެހެނިހެން އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގޮތަށް،
ރަސޫލުން ދެއްކެވުން، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުން، އެ ރަސޫލުންނަށް ކުރި
އިންކާރާއި، މަލާމާތާއި، ދެކޮޅަށް ހަދައިގެ ވާހަކައާއި، މަރުގެ ފަހުން ދިރުއްވާ ވާހަކައާއި،
އަޛާބުން ދިނުމަށް ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ނިސްބަތުން ޙަޤީޤަތާ އެކަށީގެން ޖަޒާ
އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާ ވާހަކައެވެ.

އަދި އެއްވެސް ބައެއްގެ ހާލަތު ބަދަލުވާނީ، އެ ބައެއްގެ ހާލަތު ބަދަލުވުމަށް ބަލައި،
ﷲ ﷻ ޢަދުލުވެރިކަމާ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް އެ ބައިތަކު ޢަމަލުކުރައްވަނީ ކަމެވެ. އަދި
ހަމަ އެހެންމެ، މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި، ހިސާބުކުރުން މަނާ ކަމުން ގަބޫލުނުކުރާ
ކާފަރުން ގެންގުޅޭ ޝިރުކާއި ކުފުރުގެ ސަބަބުން، މި ސޫރަތުގައި ﷲ ﷻ
ބަޔާންކޮށްދެއްވައި ދެއްވައެވެ.88

އެހެންކަމުން، މި ސޫރަތް ފައްޅަވައިދިނީ ވަސީ، ﷲ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި،
ކަލާނގެ ދިނުވެރިކަމުގެ ހަޤީޤަތްތަކާއި ބެހޭ ވަރަށް ހިތްވަރުގަދަ ކަމެއްގެ ފާކަތަކަށެވެ. ފަހެ، ކައިނާތުގައިވާ ކަމެއް
އެއްގަލަކަށް ވިސްނައި ހިކުމަތާ ކަމެއް މިހާރަށް އެނގި ކަލާނގެ ވެސް، ﷲ ﷻ ގެ
އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ކަލާނގެ ދިނުވެރިކަމުގެ. ކަން މިހެން ހުރީ އެކަ ވެސް،
ދެލިރިކަން ގެންދިޔައި، ކަމުދާ ފެންމާން ތާޅާކަން، ބަރަކާތްތަކެއް إِلٰهُ ގެ
އެއްކައުވަންތަކަން އިންކާރުކުރެވެނެވެ.

ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގެ ކުރީކޮޅުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ވަސީ، މިސްކީނުން
ނައިޓާނުކުރާ ގަދަ ފުދިހަމަ ގޮތަކަށް އުޅެމުކަމާއި ބިން އުފެއްދެވުމާއި، ޖިނާޖެހ
އަޖައިބުތަކުން އެ ތަންތަން ފެދެއްވައި، ބިމުގައި ފަރުބަދަތަކާއި ކާރުތަކުން ފައްކި
ވަރަކައެވެ. އަދި ނަގަށް ފެދިރަމަ ނިޢާމެއްގެ ދަރުން، ރާއްޖާ ތަކުރާވާ ގޮތަށް،
ﷲ ﷻ، އިރާއި ހަނދު ފައްކި ވަރަކައެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ، އުޖެން ވެއްސަވާ
ވާރޭ ފެން ބިމަށް ލިބި، ކުރުކުރައިގެ ނަހަރު ރަހަ ތަފާތު މޭވާތަކާއި ދަނޑު ގޮވާމުގެ
ތަފާތު ބާވަތްތަކެއް އެ ބިމުގައި ކުރެވައި، އެ ބިމުން އެ ތަކެތި ނެރުއްވާ إِلٰهُ ގެ
ކަރަކާތްތަކެއް ބަޔާންކުރެވޭ ވަރަކައެވެ.

88- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

ދުއަންހަރު، މި ސޫރަތުގައި ސާބިތުކުރައްވައިދިއްވައިދީ ވަނީ، މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި، ހިސާބުބައްލަވަން މަޙްޝަރުކުރައްވަން ކަމާއި ހިސާބުބައްލަވައި ޖަޒާދެއްވަން ކަމެވެ. އަދި އުފައްދަވައި ހަލާކުކުރެއްވުމާއި، ދިރުއްވުމާއި، މަރުގެންނެވުމާއި، ހަލާކުކުރެއްވުމުގެ ބާރާއި، ޤުދުރަތާއި، މި ހުރިހާ ކަމެއް ޚާއްޞަވާ މިލްކުވެގެން ވަނީ، الله ﷻ އަށް ކަމެވެ. ދެން ދުއަންހަރު، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، ޙައްޤާއި ބާޠިލާއި ޙައްޤާ ބާޠިލުކަން ބަޔާންކޮށްދެއްވުމުގެ ގޮތުން، الله ﷻ ޖެއްސެވި ދެ މިސާލެވެ.

ފުރަތަމަ މިސާލަކީ، އުފެން ވެއްސަވާ ފެންގެ މިސާލެވެ. އެ މިސާލުގައި ވަނީ، ވާރޭ ވެހުމުން ވާދީތަކުގައި ފެންބޮޑުވެ، އެ ފެންގަނޑު އޮހޮރި، އެކި ދިމަދިމާއަށް ދުވެގަންނަ ހިނދު، ފެނުގެ މައްޗަށް އަރާ ފޮނޑުބޮޅާއި ކުނިބަތް އެއްވެސް ބަނދުގައި ހަރުލާފައި ނެތި، އެ ފެނުގެ މަތީގައި ހުރެގެން އެކި ދިމަދިމާއަށް ދާ ގޮތުގެ މިސާލެވެ.

ދެވަނަ މިސާލުގައި ވަނީ، ގަހަނާއެއް ނުވަތަ ހިފައިގެންގޮސް އެއްޗެއް ހެދުމަށް ބަކާއި، ތަނގަވަސް މަތިދަރުގެން އަލިފާނުގައި ވިރުވުމުން، އޭގެ މައްޗަށް އަރާ ފޮނޑުގެ މިސާލެވެ. ފަހެ، ފެނުގެ މައްޗަށް އަރާ ކަންނޭޅި ފޮނޑު އެކި ދިމަދިމާއަށް ދާ ހިނދު މީސްތަކުންނަށް ފައިދާހުރި ތަކެތި ބިމުގައި ހަރުލައި ހުންނައެވެ. އަދި ބޭނުން ނުވާ ގޮތުގައި، މަޢުދަނުން ނުކުންނަ ދަގުދި އުކައިލާ ހިނދު، ބާކީ ހުންނަނީ، މުޅިން ސާފު މަޢުދަނެވެ. ޙައްޤާއި ބާޠިލުގެ މިސާލަކީ އެއީއެވެ. ބާޠިލު ނެތިގެން ދާ ހިނދު، އަބަދު ދެމިހުންނަނީ އެއްކަލަ ޙައްޤެވެ.

އަދި ބާއްޖަވެރިންނާއި އަބާއްޖަވެރިންގެ ސިފަތައް ބަޔާންކުރައްވައި، ދެން މުއުމިނުންނާއި ކާފިރުންގެ މިސާލުން ބާއްޖަވެރިންނާއި އަބާއްޖަވެރިންގެ މިސާލުޖައްސަވައިއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ބައަކަށް ވެސް، އާޚިރަތް ދުވަހުން ދެއްވާނޭ ޖަޒާގެ ވަޢުދާ ބަޔާންކުރައްވަމުން ފަހު، މި ސޫރަތް ނިންމަވައިލައްވައިދެއްވައި ވަނީ، مُحَمَّدُ ﷺ އަކީ، اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލުކަމުން ޝާހިދުވެދެއްވާ ރައްބު ރަސޫލުކަމާ ކަމުގެ މައްކަޒަން، اللهُ ﷻ ހަޤީޤަތް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަން އަންގަވާފައިވާތީއެވެ.[89]

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އެއީ، اللهُ ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން ވާގިއެދިގެން، މި އަޅާ ކިޔަން މި ގަސްތުކުރާ ހެޔޮ ޢަމަލު ނިމުމަކަށް ގެންދަން އެ ކަމުގައި ދެދިފުރުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤު ދެއްވައި މި ޢަމަލު ގަބޫލުކުރެއްވުން އެދި ބާރުލިބުމެވެ. اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهަކީ ޙައްޤުވަންތަ އަޅުކަމާއި، ޙައްޤުވަންތަ އަޅުކަމާ އަދި އެންމެހައި ހަމްދުތަނާ ދުނިޔޭގައި ކަށިގޮތް ނިޢުމަތްތައް ދެއްވާ، ރަޙްމާންވަންތަ إِلٰهެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އެންމެހައި، އެ إِلٰهަކީ ޙައްޤުވަންތަކޮށް އަޅުކަމަށް، އާޚިރަތުގައި މުއުމިނުންނަށް ޚާއްޞަކޮށް ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهެވެ.

الٓمٓر ۚ تِلۡكَ ءَايَٰتُ ٱلۡكِتَٰبِ ۗ وَٱلَّذِيٓ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَ ٱلۡحَقُّ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يُؤۡمِنُونَ ﴿١﴾

﴿1﴾ މި ސޫރަތް ފުރަތާނގައިވާ، ﴿ا ل م ر﴾ މި އަކުރުތަކާ އަދި މި ސޫރަތް ނޫން އެހެން ބައެއް ސޫރަތްތަކުގެ ފުރަތާނގައިވާ މި ފަދަ އަކުރުތަކަކީ، الْحُرُوْفُ الْمُقَطَّعَةُ ގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އަކުރުތަކެވެ. އެ އަކުރުތަކުގެ މާނަ ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި، اللهُ ﷻ އެވެ.

89- التَّفْسِيرُ الْوَاضِحُ لِلدَّكْتُور مُحَمَّدِ الْحِجَازِي

އަދި މި ސޫރަތުގައި މިވާ އާޔަތްތަކަކީ ފޮތް، މާތްކަލާމާއި އިޢުޖާޒު ބޮޑު،
ޔަގީނީ ޤުރްއާނުގެ އާޔަތްތަކެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، ޔަގީނީ ޤުރްއާނަކީ،
ތިބާ ރަސޫލާގެ ވެރި ރަބُّ ގެ ހަޟްރަތުން، ތިބާ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވިފައިވާ
ޙައްޤު ތެދެވެ. އަދި މުޝްރިކުން އެ ބުނާ ފަދައިން، އެ ޤުރްއާނަކީ، އެއްވެސް
ބާޠިލެއްގައި، ތިބާ ރަސޫލާ އަމިއްލައަށް ހަދައިގެން ގެންނަވައިފައިވާ ފޮތެއް
ނޫނެވެ. ނަމަވެސް، މުޝްރިކުންގެ ގިނަ ބަޔަކު، އެ ޤުރްއާން ތެދުކޮށް،
އެ ތެދުގައިވާ ގޮތަށް ބަލައިނުގަނެ، އެ ތެދަށް އީމާން ނުވެތެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުންގެ
ކިބައިގައިވާ ޢިނާދުވެރިކަމާއި ބޮޑާކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ.90

ٱللَّهُ ٱلَّذِي رَفَعَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ بِغَيۡرِ عَمَدٖ تَرَوۡنَهَاۖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ وَسَخَّرَ ٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَۖ كُلّٞ
يَجۡرِي لِأَجَلٖ مُّسَمّٗىۚ يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَ يُفَصِّلُ ٱلۡأٓيَٰتِ لَعَلَّكُم بِلِقَآءِ رَبِّكُمۡ تُوقِنُونَ ٢

(2) الله سبحانه وتعالى އީ، އެ إِلٰهُ ގެ ބާރުގަދަވަންތަކަމުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފެންނަ
ތަނބުތަކެއްނެތި، އެއްވެސް ތަނބަކާ ނުލައި، މި މައްޗަށް ހަދާ އުޑު ހެއްދެވީ، އެ އުޑުތައް
އުފުއްލެވި، إِلٰهُ އެވެ. ދެން، الله سبحانه وتعالى ގެ ޝަރަފުވެރިކަމާއި، މަތިވެރިވަންތަކަމާ
އެކަށޭނަ ގޮތުގެ މަތިން، އެ إِلٰهُ ޢަރުޝުގެ މަތީ އިސްތިވާވެވުނެވެ.
އަދި، އެ إِلٰهُ އަމުރުފުޅުގެ ދަށުގައި އިރާއި ހަނދު ޚިދުމަތަށް ހަމަޖައްސަވައި، ހަރުދަނާ ނިޒާމެއްގެ
ދައުރުކުރަން ތަސްޚީރު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ އެއްޗަކުވެސް، އެ އެއްޗަކަށް
ކަނޑައެޅި، ދުނިޔެ ނިމުމާއި ހަމައަށް ދުވެއެވެ. ތަޤްދީރުކުރައްވައިނުންނެވެ. ދުނިޔެއާއި
އާޚިރަތުގެ އަމުރުތައް ބަލަހައްޓަވަމުން ހިންގަވަނީ، الله سبحانه وتعالى އެވެ.

90- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، އެ އިލާހުގެ ކަނޑައެޅުއްވުންތަކުގެ ވައްކަން ތަފްޞީލުކުރައްވަނީ މި ތަކަތަ
ޝަރީޢަތާއި ދުއްޖެހޭކަމެއް، ޔަޤީންކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ބަޔާނުވައި، އެ އިލާހު ބަޔާންކުރައްވާދެއްވައި
ދަލީލުތަކާއި ދަލީލުތަކުގެ ޒާތުގެ ޙަޤީޤަތް ދަނެގަތުމަށް، ޔަޤީންކޮށްދިނުމުގެ ފަހު رَبُّ ގެ
ހަޟްރަތަށް ޔަޤީންކޮށްދިނުން ކުރުމަށް، އެ އިލާހާ ޔަޤީންކޮށްދިނުން ބަދަލުކުރާނޭ ކަން
ދަލީލުތަކާއި ދަލީލުތައް، އެ އިލާހަށް ޔަޤީންކޮށްދިނުން އިޤުރާރުވުން ވާނެއެވެ.

އަދި، އެ އިލާހު ޙަޤީޤަތުގައި ފަރުވާ ވެރިޔާގެ ބަޝާރަތްތަކާ އަދި ފަރުދުގެ ބަޝާރަތްކަމަކީ
ބަހެއް ދަލީލަކަށް ހިތުގެ އަޅުން ދަށުވުރެކަން، ޙަޤީޤަތްތަކާ ކަމަކަށް އިޤުރާރު،
ޔަޤީންކޮށްދިނުމަކާ ހުރިހާ އަޅުކަމެއް، ހަމައެކަނި، އެ އިލާހަށް ޚާލިޞްކޮށްދޭށެވެ!
އެއީ، ދުޢާކުރުމާއި ޚިދުމަތާއި ދުވަހުން، އެ އިލާހާ ބަލައިގަތުމުގެ ޔަޤީންކޮށްދިނުން
ބައްލަވާފައިވާ ބޭނުންތަކެވެ. ހަމައެކަނި ކަށަވަރުން، الله ﷻ ޖަހާފައި އަޅުކަން ކުރުމުން
ބަރާބަރުވާނެ، އެއީން އެއްވެސް އިލާހަކު ނުވެއެވެ.[91]

وَهُوَ ٱلَّذِى مَدَّ ٱلْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَٰسِىَ وَأَنْهَٰرًا ۖ وَمِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ ۖ
يُغْشِى ٱلَّيْلَ ٱلنَّهَارَ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾

﴿3﴾ الله ﷻ އީ، ޔަޤީންކޮށްދިނުން ދިރިއުޅުމަށް ބިނާކުރައްވާ ބިން ފަތުރުއްވައި އަދި
އެބިމުގައި ބޮޑެތި ފަރުބަދަތަކާއި ކޯރުތަކެއް ބިނާ ކުރެއްވިއެވެ، ޔަޤީންކޮށްދިނުމާ އެކު
ނުހުރި، ހަމަހިމެނޭކަމާ އެކު އެ ބިން ޖޯޑުކަން ބިނާއި، އެ ބިމުގައި ވަރަށްބޮޑަށްގަޔާވި،
الله ﷻ އެވެ. އަދި ޔަޤީންކޮށްދިނުމުގައި އެކުވެރިކަމަށް ދިރޭ ބަދަލެއްކަމަށް ބޭނުންވާ މިންގަނޑު ހުސް
ދުވަހަން ބިނާއި، އެ ބިމުގައި ކުރެވޭ ހިނގުން، އިލާހެވެ. އަދި، الله ﷻ އީ، ހުރިހާ
ބަޔާންގެ ދަލީލު ފެނޭ، ދުވަހުގެ ދުވަހުން، ތިޔަބައިމީހުން ހިނގުން އިލާހެވެ.

91- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވުމާއެކު، ތަފާތު ބާވަތްބާވަތުގެ މޭވާ ހަދާ ގަސްތަކާއި ދެޖޯޑެއް އެ ބިމުގައި ހައްދަވައި،
އޭގެ ތެރޭގައި ހުދުކުލައާއި ކަޅުކުލަ ހުންނަ އަދި ފޮނި ރަހައާއި ހުތް ރަހަ ދޭ
ދޭވަތަކާ އަދި މިނޫން ވެސް ތަފާތު ކުލަތަކާއި ރަހަތައް ހުންނަ ގޮތަށް، ދުވަހުތަކުން
ދުވަހުތަކުން، ޗޭގަޔާ އެ ތަކެތި، އެ إِلٰهُ ފުރުއްވައެވެ. އޭގެ، ދިރާ ތަކެތީގައި ވެސް
ފިރިހެން ޖިންސާއި އަންހެން ޖިންސު ހެއްދެވި ފަރާތުންނެވެ.

އަދި ރޭގަނޑު ހައްދަވައި، އެ ރޭގަނޑުގެ އަނދިރި ކަމުން ދުވާލުގެ އަލިކަން
ފޮރުއްވައި ނިވައިކުރައްވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެ ކަންކަމުގައި ވެސް،
ﷲ ﷻ ގެ ކަނޑައެޅުއްވުންތަކުގެ ވައްތަރުކޮށް، އާޔަތަކޮ ދުވަސް އަންނަނީ ކަމުގެ
ދައްކަނީ ހެކިދޭނިވި ބުރުހާންތަކާއި ދަލީލުތައް ވެއެވެ. އެއީ، އެ ކަމެއްކަމާ އަދި
އެ ކަންކަމާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރާ ބަޔަކަށް ބަޔާނެވެ.

އެހެނީ، އެ ތަކަ ތަފާތުކަމާއި ބުއްދިތަކުން ހަމައެކަނި ދެކިގަންނަނީ، ﷲ ﷻ
ހެދުމުކުރެއްވި ތަނެއްކަމާއި، އެ إِلٰهُ ހިންގަވާ ކަންކަމާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރާ
މީހުން ހަމަ އެކަންޏެވެ. މި ކަންކަން މި ގޮތަށް ހުރިހިނދު، ކޮންމެ އިންސާނަކުވެސް،
އެ ކަންކަމާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރޯން، އެ ކަން ކަމުން ނަސޭހަތާއި އިބްރަތްލިބިގަން،
ހެޔޮ ބަދަލުކޮށްގެން އާޔަތްތަކެއް ބަޔަކު ތަޢާރުފުވެސް ހުއްޓެވެ.[92]

وَفِي ٱلۡأَرۡضِ قِطَعٞ مُّتَجَٰوِرَٰتٞ وَجَنَّٰتٞ مِّنۡ أَعۡنَٰبٖ وَزَرۡعٞ وَنَخِيلٞ صِنۡوَانٞ وَغَيۡرُ صِنۡوَانٖ
يُسۡقَىٰ بِمَآءٖ وَٰحِدٖ وَنُفَضِّلُ بَعۡضَهَا عَلَىٰ بَعۡضٖ فِي ٱلۡأُكُلِۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ
يَعۡقِلُونَ ٤

92- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

4 އަދި ތަފާތު އެތައް ބާވަތްތަކުގެ ބިންތައް ވެސް ކައިރިކައިރީގައި ވެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ބިމަކީ، ދަނޑުވެރިކަމަށާއި ގަސްގެހިއްދުމަށް ރަނގަޅު ތަންތަނެވެ. އަދި އަނެއްބައި ބިމަކީ، ޚަރާބު ތަންތަނެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ތަންތާނގައި ހެދޭ ގަސްގަހާގެހީގެ ބާވަތްތައް ތަފާތު ވެގެން ވެއެވެ. އަދި ރަނގަޅު ބިމަކީ، ނުހަނު ރީތި ބަގީޗާތަކާއި، މާމުލާފީގެ ބާވަތްތަކާއި، މާބިސްކަދުރު ފޮށިތަކާއި، ގޮވާމުގެ ބާވަތްތަކާ އަދި އެއްބުޅުން ދެ ކަރިގަނޑު ނުކުމޭ އެއަށްފަހުން ގިނަ ކަރިގަނޑު ޖެހޭ ކަދުރު ގަސް އަދި އެ ނޫން ކަދުރު ގަހެއް ވެސް ހުރި ތަންތަނެވެ.

އަދި އޭގެ ތެރޭގައި ގޮހިޔާ ހުންނަ ގަސްތަކާއި، އެއް ތަނެއްކަން ހުރި ވިޔަ ގަސްތަކެއް ވެސް ވޭތެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ތަކެއްޗަކަށް ވެސް ހުރީ، އެ ބިމަށް ދެވޭ އެއް ފެނެއް، އެ ބިމުގެ ވެއްޔާ އެކުވެގެންނެވެ.

އެހެންނަމަވެސް، އެ ގަސްތަކުގައި އަލާ މޭވާތަކާ، އޭގެ ވައްތަރުގެ އެކި ބޮޑުމިނުގެ އަދި ރަހަވެސް ތަފާތު މޭވާތަކެކެވެ. ބައެއް ވައްތަރުގެ މޭވާގައި ދޮނި ފޮނި ރަހައެވެ. އަނެއްބައި ވައްތަރުގެ މޭވާގައި ފޮނި ހުތްފޮނި ރަހައެވެ. އަނެއްބައި ވައްތަރުގެ މޭވާގައި ފޮނި ހިތި ރަހައެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ކުޅަދާނަވަންތަކަމުން، އެ މޭވާތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް މޭވާތަކުގެ ރަހަ، އަނެއްބައި މޭވާތަކުގެ ރަހައަށްވުރެން މީރުކުރައްވައި، އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ތަކެތި އަނެއްބައި ތަކެތްޗަށްވުރެން، ކުއްލަން ބޮޑުކުރައްވަމެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، މި ހުރިހާ ކަންތައްތަކުގައި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރާނެ ހެކިތަކާއި ނިޝާނާތްތައް ވާކަން ކަށަވަރެވެ.

އެކަމަކު، އެއީ ބޮޑުދިގު ބޭނުންކޮށް، އެ ގަހެއްގާއި ބަރާބަރުކަމުގައި ވިސްނައި
ދިނުމުގެ އަދި އެ ގަހެއްގާއި ބަރާބަރުކަމުން އިތުރުކޮށްދޭ ތަފާތު ބަދަލުވެއެވެ.93

ދަންނާށެވެ! އިންސާނުންގެ މިސާލަކީ ވެސް ހަމަ ގަސްގަހާގެހި މިސާލެވެ.
އަސްލުން ވެސް ކައިބޯއި ހަދަނީ ހަމަ ބިމުގެ ތަކެތީންނެވެ. ބޯނީ ހަމަ އެއް ފެނެކެވެ.
އަސްލުގައި އިންސާނުންގެ ފުރަތަމަ ބަފައިކަލުންނަކީ، ހަމަ آدم عليه السلام އެވެ. ނަމަވެސް،
آدم عليه السلام ގެ ދަރިފަސްކޮޅުން އައިސް ތިބި މީހުންގެ ތެރޭގައި، ރަނގަޅު މީހުންނާއި
ނުބައި މީހުން ވެއެވެ. ތެދުވެރިގެ ބާވައިލެއްވުމުން، އެ ތެދުވެރިގެ ދަރަޖަތުކުރީ
ވަކި ބަދަލުވެ. އަސްލު ބަދަލު އެ ތެދުވެރިގެ ދަރަޖަތުން ނުލިބޭނެވެ.94

وَإِن تَعۡجَبۡ فَعَجَبٞ قَوۡلُهُمۡ أَءِذَا كُنَّا تُرَٰبًا أَءِنَّا لَفِي خَلۡقٖ جَدِيدٍۗ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمۡۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ ٱلۡأَغۡلَٰلُ فِيٓ أَعۡنَاقِهِمۡۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ۝٥

(5) އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރުވެރިޔަ ދަލީލުތަކާއި ބުއްދިޓަކަތް ކޮށްވަސްއާއި
ދުނިޔެވީގެ ޢިބްރަތްތަކުން ރުފިދި ފެނުނަކަމެއް ނެތް، ﷲ سبحانه وتعالى ގެ އުޅުމަށްފަހުކަމާއި
ކަރަތްތަކުރެވިއްޖެނަމަ ކަނޑުދުވަހު ދިވެހިކުރަނީ، ދިހަ ރަސޫލާ ތިޔާއި
ރިސާލަތުގެ ބަދަލު އިމާންނުވާމީހުން، އެ ކަމަށް ބަލައި، ދިހަ ރަސޫލާ
އަޖައިބުވެގަތްކަމުގެ ސަބަބު، ދޮގު، މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި
މަހްޝަރުކުރެއްވުން ކަމަށް އިންކާރުކުރި، އެ ކާފިރުން ދަރާގާ ވަރުގަދަކަމުގެ
އަޖައިބުކަން މާ ބޮޑެވެ. އެހެނީ، އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ.

93- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
94- تَفْسِيرُ الشَّيْخِ أَبِي بَكْرٍ إِبْرَاهِيمَ

”ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެންނަކީ، މަރުވެ، ކަށިތަކެއް ވިރިގެންވެ،
އެ ކަށިތައް ބިމުގެ ވެއްޓާ އެކުވެގަން ފަހު، އަލުން ދިރުއްވައި، އައު އުފެއްދުވުމަކުން
އުފައްދަވައި، ކަށްވަޅުތަކުން ނުކުއްވާނޭ ބަޔަކު ކަމުގައި ވާހަކައެވެ؟“

ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ފަދަ ވާހަކަތައް ދައްކާ މީހުންނަކީ، ނުބުގެ ޤުދުރައިން އެބައިމީހުން
އުފައްދަވައި ވުޖޫދަށް ނުކުރެއްވި، އެބައިމީހުންގެ ވެރި ރަބް، الله ﷻ އަށް ކާފިރުވެ،
ނޫނޭ ކަމުގައި ބުނެ، الله ﷻ ގެ ކަނޑައެޅިގެންވާ ޤުދުރަތް އިންކާރުކުރި މީހުންނެވެ.
އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ ކަރުތަކުގައި،
އަޅުވާނޭ ކަށްތޫރުގަނޑެއް އަޅުވާނޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ނަރަކައިގެ
އަހުލުވެރިންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ދާއިމަށް ފަނާވުމެއްވެސް ނެތި، އަދި
އެ ނަރަކައިން ނުކުމެވުމެއްވެސް ނެތި، އެ ތަނުގެ ގަދަފަދަ އަޒާބުގައި ތާއަބަދު
ދެމިތިބޭނޭ ބަޔަކު ވެސް މެއެވެ.[95]

وَيَسۡتَعۡجِلُونَكَ بِٱلسَّيِّئَةِ قَبۡلَ ٱلۡحَسَنَةِ وَقَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِمُ ٱلۡمَثُلَٰتُۗ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَذُو مَغۡفِرَةٖ لِّلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلۡمِهِمۡۖ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ٦

(6) އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރާ ކާފިރުންނަށް ބަލާއި،
الله ﷻ މިންވަރުކުރައްވައިފައިވާ، ދުންޔަވީ ނިޢުމަތްތައް އެބައިމީހުންނަށް ލިބި،
އަރާމުކަން މަތީ ހުރި ބާކީގައި އެބައިމީހުން ވަނިކޮށް، އެބައިމީހުންގެ އަޒާބު
ހަމަވުމުގެ ކުރިން، އެބައިމީހުންގެ މައްސަލަ، الله ﷻ ތައުބާއާ ބަދަލުކުރަން ތައުބާވުމަށް
އަވަސް ކުރަން، އިބަ ރަސޫލާގެ އަރިހުން އެ ކާފިރުން އެދެއެވެ.

95- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ސަޖްދާކުރެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ ކުރީގައި އުދުން އުސްރަތްތަކުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެބައިމީހުންގެ ވެރި ރަބ، ﷲ ﷻ އަށް ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ ގޮތުން ވަކިވެގެންނެވި ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން ޤަބޫލުކުރި މީހުންގެ މައްޗަށް، ﷲ ﷻ ވަނީ ބޮޑުވެރިކަމުން ފުރިގެންވާ އުޤޫބާތްތެރިކަމާއި، ބާރުވެރިކަމާއި، މުޙްތާޖުކަމާއި ޤާދިރުކަމާއި، އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރައްވައިފައި ވަނީ ކަން ކަހަލަކަމެވެ. މިހާ، އިސްލާމީދީނަ އުންމަތުގެ ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ފުރުޞަތުން ބާރުވެރިކަމާއި، އެބައިމީހުން ނިކަމެތިވާތީ ގޮތް ވޭނަތަކުން، އިބަ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ ކާފިރުން އިބްރަތެއް ލިބިގަންނާނީ ކިހާ ހިއްވަރުގަންނާނުތޯއެވެ؟

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން، ޖާހިލުކަމާއި އަނދިރިކަން، އަލިއަށް ނަފްސަކަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހުން ވެސް، އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ޖާހިލުކަމަކީ ޤުދުރަތު، ﷲ ﷻ ގެ ބަލަހައްޓަވާ ތަދުބީރުގެ ތަޖުރިބާތައް ނިކަމާ، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ރަބ، ﷲ ﷻ އީ، އެބައިމީހުންނަށް ވެސް، ފަދަ ފުރުޞަތުގެ ވެރި إِلٰهއެވެ. އެހެނީ ފަދަ ކުޑަފަރިތަން ކުރެ، އެ إِلٰهގެ ބަލަހައްޓަވާ ތަދުބީރެވެ، ތަޤްދީރާ އަމުރުކުރެއްވުމުން ބާރާއި، ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ ވަނީ، ފަދަ ފުރުޞަތުގެ ތަދުބީރު ހުރިހާ ކަމެއްގައި ފަރުވާއެވެ.

އަދި، އެބައިމީހުންގެ ވެރި إِلٰهއަށް އެހެނިހެން ނަހިމަނާލަންތޯއެވެ، އަދިއަދި ނަފްސަކަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހުންނަށް ވެސް، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރައްވައިފައި ވަނީ، އެބައިމީހުން އެ إِلٰهގެ ބަލަހައްޓަވާ ތަދުބީރެވެ، ތަޤްދީރާވެ، އެބައިމީހުންނަށް ކާމިލުވާ ފަދަ ފަރުވާއެއް ފުރުޞަތުދެއްވުމަށް ދެވި ދެމެހެއްޓުމަށެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ރަބ، ﷲ ﷻ އީ، އެ إِلٰهއަށް އެކަނި ކާފިރުކަން މަތީގައި ދެމިތިބޭ ބަޔާ، ދުނިޔޭގައި މީހުންނަށް ނަހަރާއިގެ ބަޔާނެ ދަރުމަވަންތައި، ގަދަފަދަވަންތަ إِلٰهއެވެ.[96]

96- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާށެވެ! ކުރީން އުޅުނު އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ އަށް ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވި ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރި މީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއް މީހުންގެ ސިފަ، اللهُ ﷻ ވަނީ ރާމަކުނުންގެ ސިފައަށް ބަދަލުކުރައްވައިފައެވެ. އަދި އަނެއްބައި މީހުންގެ ސިފަ، އޫރުގެ ސިފައަށް ބަދަލުކުރައްވައިފައެވެ. އަދި ބައެއް އުންމަތްތަކުގެ މީހުން އުޅުނު ތަންތަން އެބައިމީހުންނާ އެކު އަޑިއަށް ގެންބޮވައިލައްވައިފައެވެ. އަދި އަނެއްބައި ތަންތަން ބިންހެލުން ފޮނުއްވައި، އަނެއްބައި ތަންތަނަށް ގަދަފަދަ އަޑު ފަރުގަނޑު ފޮނުއްވައި، އެ ތަންތާނގައި އުޅުނު ކާފިރުން ހަލާކުކުރައްވައިފައެވެ.[97]

وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْهِ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِۦٓ ۗ إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرٌ ۖ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾

﴿7﴾ އަދި މައްކާގެ ކާފިރުން ބުނެއެވެ. مُوْسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ އަށް ދެއްވުނު އަސާގަނޑާއި، صَالِحُ عَلَيْهِ السَّلَامُ އަށް ދެއްވުނު އަންހެން ޖަމަލު ފަދަ، ފަދައިގައި މީސްތަކުންނަށް ފެންނަން ދުނިޔޭގައި، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله އަށް ބާވައިނުލެއްވީ ކީއްވެގެންބާއެވެ؟ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެބައިމީހުން އެ އެދޭ، ތިބާ ރަސޫލާގެ ބާރުގެ ދަށުގައިވާ ކަމަކަށް ނޫނެވެ. އަދި، ތިބާ ރަސޫލާ ވާކަން ކަމަކީ، اللهُ ﷻ ގެ ދީން އެބައިމީހުންނާ ހަމައަށް ރައްދުކޮށްދެއްވައި، އެ ދީނުގެ ދަޢުވަތުދެއްވާ ރަސޫލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެ ދީން ދޮގުކޮށް އިންކާރުކުރާ މީހުންގެ މައްޗަށް، اللهُ ﷻ ފޮނުއްވާނެ ޢަޛާބުގެ ވާހަކައިން މީސްތަކުންނަށް ބިރުވެރިކަމުގެ ޚަބަރުދެއްވައި، އިންޒާރުދެއްވާ، ރަސޫލަކު ކަމުގައެވެ.

97– تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي

އެ ކަންކަމުގެ އިލްމުގައި، އެހެން އެއްވެސް ކަމެއް ނުވެއްޖެން، އިތުރު ރަސޫލާއަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި ކޮންމެ އުންމަތަކަށް ނަބިއްޔަކު ފޮނުއްވެވިއެވެ. އަދި، އެ ނަބިއްޔާގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ ވެސް، އެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް، الله ﷻ ގެ ދީނުގެ މަގަށް އިރުޝާދުދެއްވުމެވެ، އެ ދީނަށް އެދޭށޭ ގޮތް އެބައިމީހުންނަށް އަންގަވައިދެއްވުމެވެ، އެ ދީނަށް ދަޢުވަތުދެއްވުމެވެ.[98]

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ ۖ وَكُلُّ شَيْءٍ عِندَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾

﴿8﴾ކޮންމެ އަންހެނަކުގެ ބަނޑުގައިވާ ދަރިބަލަގެންނަ ކުއްޖަކީ، ފިރިހެން ކުއްޖަކު ކަން ނުވަތަ އަންހެން ކުއްޖަކު ކަން އަދި އެ ކުއްޖާއަކީ ބާއްޖަވެރިއަކު ކަން ނުވަތަ އަބާއްޖަވެރިއަކު ކަން، الله ﷻ، ދަނގަން ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި އަންހެނުންގެ ރަހިމުގައި އުޅުނު، ރަނގަޅަށް ބޮޑުވުން އަންނަ ދަރިންނާއި، އުފެދުމުގައި އުނިކަން ހުންނަ ދަރިންނާ އަދި ބައިގަންޑާ ދަރިންނާއި ނުވަތަ ނުވަ މަސް ހަމަވުމުގެ ކުރިގައި ނުވަތަ ނުވަމަހުގައި ވިހާ ދަރިންނާ އަދި އެ މުއްދަތަށްވުރެން އިތުރުވާ ފަހުން، ވިހާ ދަރިންނާއި، މިހުރިހައި ކަމެއް، الله ﷻ، ދަނގަން ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މިއިން ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް، މިންވަރުކުރައްވައި، ކަނޑައަޅުއްވައި، الله ﷻ ގެ ހަޒްރަތުގައި ލިޔުއްވައިފައެވެ. އެހެންކަމުން، އެއިން އެއްވެސް ކަމަކަށް ޒިޔާދަ ނުވަ އުނިއިތުރުވުމެއް އަދި ބަދަލުވުމެއް ވިޔަސް ނާންނާނެއެވެ.[99]

98- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
99 - التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

عَٰلِمُ ٱلۡغَيۡبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ٱلۡكَبِيرُ ٱلۡمُتَعَالِ ﴿٩﴾

(9) اللهُ ﷻ އީ، ޚަލްޤުތަކުން ލޮލުން ނިވައިވެފައިވާ، ޣައިބުގެ އެންމެހައި ކަންތައްތަކާއި، ޚަލްޤުތަކުން ފެންނަ ގޮތުގައި ވުޖޫދުގައި ހިނގާ ކަންތައްތަކާއި، މި ހުރިހައި ކަމެއް، ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهގެ ނަންފުޅުތަކުގައްޔާއި، ސިފަފުޅުތަކުގައި މަތިވެރިވަންތަ، މާތްވަންތަ إِلٰهެވެ.

އަދި، اللهُ ﷻ އީ، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަށްވުރެން، އެ إِلٰهގެ ޛާތުފުޅު މަތިވެރިވަންތަ إِلٰهެވެ. އަދި ކުޅަދުންވަންތަކަމާއި، ހައިބަވަންތަކަމާއި، ގަދަރުވެރިވަންތަކަމުގައި، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަށްވުރެން، މަތިވެރިވަންތަ إِلٰهެވެ.[100]

سَوَآءٞ مِّنكُم مَّنۡ أَسَرَّ ٱلۡقَوۡلَ وَمَن جَهَرَ بِهِۦ وَمَنۡ هُوَ مُسۡتَخۡفِۭ بِٱلَّيۡلِ وَسَارِبُۢ بِٱلنَّهَارِ ﴿١٠﴾

(10) ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ވަންހަނާ ގޮތުގައި ސިއްރުން ވާހަކަ ދައްކާ މީހަކު ވިޔަސް، އަދި ހަރު އަޑުން ފާޅުގައި ވާހަކަ ދައްކާ މީހަކު ވިޔަސް، އަދި ރޭގަނޑުގެ އަނދިރީގައި ފަރުދާގެތެރޭގައި ފޮރުވިގެންހުރެ ކަންތައްކުރާ މީހަކު ކަމުގައި ވިޔަސް، އަދި ދުވާލުގެ އަލީގައި ފާޅުގައި ކަންތައްކޮށްދޭން، އެތަންމިތާނގައި ހިނގައިހިނގައިވެ އުޅޭ މީހަކު ކަމުގައި ވިޔަސް، މި އެންމެންގެ ހުރިހައި ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވުމުގައި، اللهُ ﷻ އަށް ހަމަހަމަވެ އެއްގޮތްވެގެން ވެއެވެ. އަދި އެ އެންމެން ތަފާތު ހުރިހައި ވާހަކަތައް އަންގަވައިދެއްވުމުގައި، اللهُ ﷻ އަށް ހަމަހަމަވެ އެއްގޮތްވެގެން ވާނެއެވެ.

100- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުވެސް، ކޮންމެ އެއްޗެއް ވަރަކަށްމިނިގެން، އެ إِلٰهُ ގެ ދެނެވޮޑިގަތުމާއި
އިލްމުކުރުވެއެވެ. ވުމާއެކު، ކައުނުގައި ހިނގާ ހުރިހާކަމެއް، އެ إِلٰهُ މުޅިން ދެނެވޮޑިގެން
ވެއެވެ.[101]

لَهُۥ مُعَقِّبَٰتٞ مِّنۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَمِنۡ خَلۡفِهِۦ يَحۡفَظُونَهُۥ مِنۡ أَمۡرِ ٱللَّهِۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ
مَا بِقَوۡمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنفُسِهِمۡۗ وَإِذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِقَوۡمٖ سُوٓءٗا فَلَا مَرَدَّ لَهُۥۚ وَمَا لَهُم
مِّن دُونِهِۦ مِن وَالٍ ﴿١١﴾

﴿11﴾ކޮންމެ އިންސާނަކާ އެކު ވެސް، އެ އިންސާނާކުރާ ކަންތައްތަކާއި، ޙަރަކާތާ
ވާހަކަތައް ލިޔުއްވައި، އޭނާ އުޅެނިވި ގޮތް ބެއްލެވުމަށް ބަލާއި، ބަރަދުވެރިން
ގޮތުގައި ތިއްބަވާ މަލާއިކަތުން، އޭނާގެ ކުރިމަތީގައްޔާއި، ފަހަތުގައި،
الله ﷻ ލައްވަވައިފައި ވެއެވެ. ފަހެ، އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް މަލާއިކަތުން އޭނާއާ އެކު
ތިއްބަވަނީ ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުގައެވެ.

އަދި އަނެއްބައި މަލާއިކަތުން ތިއްބަވަނީ ދުވާލުގެ ވަގުތުގައެވެ. އެ މަލާއިކަތުންނަކީ،
الله ﷻ ޙަވާލުކުރައްވައިފައި ވަނީ، އެ އިންސާނާކުރާ ގޮތް ޢަމަލުތަކާއި ނުބައި
ޢަމަލުތައް ލިޔުއްވައި، ރައްކާކުރައްވައި ބެލެހެއްޓެވުމާއި، އޭނާގެ ކުރިމަތީންނާއި،
އޭނާގެ ފަހަތުން އާއި ރައްކާތެރިކުރައްވައި ބެލެހެއްޓެވުމެވެ. ނަމަވެސް،
الله ﷻ ގެ އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގެ ދަށުން، ނުރައްކާތެރި އަދި ދެރަކަމެއް ވިޔަސް
އައުން ގޮތްލިބުނު ހިނދު، އެ މަލާއިކަތުން ކަމަކަށް އެއްވެސް ގޮތަކަށް
ނާދެއްވައެވެ.[102]

101- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
102- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي

ހަމަކަށަވަރުން، ބަޔަކު މީހުންގެ ހާލަތު އެ ބަޔަކު އަމިއްލައަށް ބަދަލުކޮށްލުމަށް ދާނދެން، الله سبحانه وتعالى އެ ބައެއްގެ ހާލަތު ބަދަލެއް ނުގެންނަވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނިޢުމަތެއް ދެއްވުމުން، ހެޔޮލާ ބަޔަކު ކަމުގައިވެ، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތަށް ބަލައި، އެ إِلٰهُއަށް ޝުކުރުވެރިވުން މަތީ އެބައިމީހުން ދެމިހުރިހާ ހިނދަކު، އެ ނިޢުމަތު އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން ގެއްލިގެން ނުދާނެއެވެ.

ނަމަވެސް، الله سبحانه وتعالى އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނިޢުމަތެއް ދެއްވުމުން އެ ބަޔަކު، އެ إِلٰهُއަށް [illegible] ނުކިޔަމަންތެރިވެ، އެ ނިޢުމަތާއި، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތް ކަން [illegible] ނަމަ، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެ ނިޢުމަތް ގެއްލިގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނުބައިކަމެއް [illegible] ބަލާއެއް އަދި މުސީބާތެއް ވިޔަސް ދެއްސެވުމަށް، الله سبحانه وتعالى އިރާދަކުރައްވައިފި ހިނދަކު، އެ ކަމުން [illegible] [illegible] އަދި، އެ إِلٰهُގެ [illegible] އެ ބަޔަކު [illegible]، އެ ކަމުގައި، އެ إِلٰهُ ދުރުކޮށްދެއްވުމުން މެނުވީ، އެ ކަމުން ސަލާމަތްވެވޭން ހަމަ އެއްވެސް ގޮތެއް ނޯންނާނެއެވެ.

އަދި، الله سبحانه وتعالى ފިޔަވައި، އެބައިމީހުންނަށް އެހީތެރިވެދީ، [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] ނުވާނެއެވެ. އަދި އެ ބަޔަކު ލޯބިވާ ކަންތައްތައް އެ ބަޔަކަށް [illegible]، އެ ބަޔަކު [illegible] ކަންތައްތައް އެ ބައެއްގެ ކިބައިން ދުރުކޮށްދޭނެ ހަމަ އެއްވެސް އެހީތެރިއަކު، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އެބައިމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ.[103]

103- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ބަޔަކަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އަދި ނުރައްކަލެއް ވިޔަސް، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ، އެ ގޮތަ ކަންކަން އަންގައިދޭ ދިޔަކުރުމަށާއި، ވަޝިންމަކަން ދިނަފަރާކުރާ އެއްވެސް ތަޅިދާއެއް ނެތްއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައިފުން ނުކުރެއްވާމެއް އަންގައިދޭނޭ އެއްވެސް ރާޖެހެއް ވެސް ނުފުރުއެވެ.[104]

ދަންނާށެވެ! ކޮންމެ އިންސާނަކާ އެކު ވެސް، އެ އިންސާނާކުރާ ކަންތައްތައް، ދަރާ ފަރާތަށް ލިޔުއްވައި، އޭނާ އެޅުއްވާ ގޮތް ބެއްލުވުމަށް ބަލައި، ބަދަލުވާވުންދާ ގޮތަކައި، މަލާއިކަތުން ޖިއްބަވާ ވަރަކަ އަންނަނިވި ރަށްޓަބަސްތޮރާގައި ވެސް ވެއެވެ.

«يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ، وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ، وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ، فَيَسْأَلُهُمُ اللهُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ: كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ: تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ، وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ»[105]

މާނައީ: رَسُولُ اللهِ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންނާކުރާ ހުރިހައި ކަމެއް ބަލަހައްޓަވާ ޖަމާއަތެއް، ތިޔަބައިމީހުންނާ އެކު މަލާއިކަތުން ތިއްބަވާމެވެ. ރޭގެ ތަރައިން ބައެއް މަލާއިކަތުން ތިއްބަވަނީ ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުތަކުގައެވެ. އަނެއްބައި މަލާއިކަތުން ތިއްބަވަނީ ދުވާލުގެ ވަގުތުތަކުގައެވެ. އަދި އެ މަލާއިކަތުންގެ ދަންވަރު ބަދަލުވާ ވަގުތު، ދަންވަރު ނަމާދާއި މަލާއިކަތުންނާއި ދަންވަރު ބަދަލުވެވޭއިރު ނަމަވެ މަލާއިކަތުން، އޭގެ އެއް ބަޔަކު ބައެއް ބައްލަވަ ބައްދަލުކުރައްވައިފައެވެ. އެއި، ގިރިސް ނަމާދުގެ ވަގުތުގައްޔާއި ހަވީރު ނަމާދުގެ ވަގުތުގައެވެ. އެއަށްފަހު، ތިޔަބައިމީހުންނާ އެކު، ވަގުތު ހޭދަކުރެއްވި މަލާއިކަތުން އުޑަށް އަރައިވަޑައިގަންނަވަމެވެ.

104- تَفْسِيرُ الشَّيْخ أَبِي بَكْرِ إِبْرَاهِيمَ

105- صَحِيحُ الجَامِعِ لِلْإِمَامِ الْبُخَارِي وَصَحِيحُ الإِمَامِ مُسْلِمٍ

ރައެ، اللهُ ﷻ ގެ އަޅުތަކުންނާ އެކު ވަގުތު ދާނަކުރުއްވި މަލާއިކަތުންނައްވުރެން
ދޮޅަން، އެ އަޅުތަކުންގެ ބަދަލުތައް، އެ إِلهُ ދެނެވޮޑިގެންވުމާ އެކު ވެސް، އެ إِلهُ،
އެ މަލާއިކަތުންނާ ސުވާލުކުރައްވަމުއެވެ. މިހަ މަލާއިކަތުން، މިގަން إِلهُ ގެ އަޅުތަކުންނާ
ވަކިވެވަޑައިގެން، މިގަން إِلهُ ގެ ބަސްތަކަށް މިހަ ކުއްޖަރްވަޑައިގަތީ، އެ އަޅުތަކުން
ކޮންކަމެއްގައި ވަނިކޮށްތޯއެވެ؟ އެ މަލާއިކަތުން ދަންނަވާނެތެވެ. އަޅުގަން
އެބައިމީހުންނާ ވަކިވެގެން އައިއިރު އެބައިމީހުން މިހި ނަމާދުކުރަމުންނެވެ. އަދި އަޅުގަން
އެބައިމީހުންގެ ގެތަން ދިޔައިރު ވެސް އެބައިމީހުން މިހި ނަމާދުކުރަނީތެވެ.“

هُوَ ٱلَّذِي يُرِيكُمُ ٱلۡبَرۡقَ خَوۡفٗا وَطَمَعٗا وَيُنشِئُ ٱلسَّحَابَ ٱلثِّقَالَ ١٢

﴿12﴾ اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلهُ ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ އަލާމާތްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ
ވިދުވަރުތައް، ވާރޭވިލާތަކުން ނެރުއްވައި، މިހިބައިދުންނަން ދައްކަވާ إِلهُ އެވެ.
އަދި އެ ވިލާތަކުން އަންނަ ވިދުވަރުތަކުން ބަޔަކު ހަރަކު ކޮށްއަގައި،
އަނދަރާވެރިކަން ކަމަށް، މިހަބައިމީހުން ބިރުގަންނަވައެވެ. އަދި އެ ވިލާތަކުން
ވާރޭ ވެހި، މިހަބައިމީހުންނަށް، މިހަބައިމީހުންގެ ނަފްސު ސުވިތަކުރާ، ދަނޑުވެރިކަން
ބޭނުންވާ ގޮތަށް ބިމުގަން ވެސް، މިހަބައިމީހުން ނަފާ ބޭރަން އުންމީދުކުރައްވައެވެ.
އަދި، اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلهُ ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުން، ގިނަގުން ބަރުވެގެންވާ ވިލާތައް
ދުވައްދަވައި، އެ ވިލާތައް، އެއްތަނުން އަނެއް ތަނަށް ގެންދަވައި، މިހަބައިމީހުންނަށް
ބަރުވާ ގިނަ ބިޔަގަ ގޮތް، މިހަކަށްކޮންދަވާ إِلهُ އެވެ.[106]

وَيُسَبِّحُ ٱلرَّعۡدُ بِحَمۡدِهِۦ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ مِنۡ خِيفَتِهِۦ وَيُرۡسِلُ ٱلصَّوَٰعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَن
يَشَآءُ وَهُمۡ يُجَٰدِلُونَ فِي ٱللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ ٱلۡمِحَالِ ١٣

106- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿13﴾އަދި ގުގުރައި ހުރިކަމަކާއި ޖަހައިބަދުން، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ހަމްދުކުރުމުގެ ތަސްބީހަ
ބާރުނަކަތް، ގެގުރިވެސް، އެ އިލާހަށް ބިރުގަދައި ތަނަނަވައި ތަސްބީހަ ކިޔައެވެ.
އަދި މަލާއިކަތުން ވެސް، އެ އިލާހަށް ބިރުވެތިވެވަޑައިގަތުމާ އުނދު، އެ އިލާހގެ
ހުސްއެކަނި ބުރަވެރިކަމާއި، މަތިވެރިކަން ގާތްވަންތަކަން ބާރުނަކަތްތަކާއި
ތަސްބީހަ ވިދާޅުވެއެވެ. އަދި، އެ އިލާހގެ ޙަރަކާތްތައް ގެރައިން، އެ އިލާހު އެދިވަޑައިގަންނަ
އެދޭ މީހެއްގެ މައްޗަށް، ފޮނުއްވައި އެ މީހަކު ހަލާކުކުރައްވައެވެ.

ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު ވެސް، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ނަފްޢުމަކަމުގެ ދަލީލުތަކުން
ފެނު، އެބައިމީހުން އަޑުން ދިހުއްވައި މަށްޝަރުކުރެއްވުމުގައި، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ބުދުތަކަށް އަޅުކަން
ވުޒުމެންނާބެދުމާ ކާފިރުން ދިހުރިއަޅުއަކަށް، އެ ކަންކަމަށް ޕަހުދާމަރާތްކުރެއެވެ. އަދި،
ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ، އެ އިލާހަށް އޮތީ ހިކާވަންތަކުރާ މިހެން ހިކްމަތްވެސް، އެބައިމީހުންނަށް
ބަދުބުރަތުގެ ގުގުރައި އިހުލާމުތަކާއި ބާދުރު ޖަހާއެބެފާ، ކަރަކާކުރުނަވަސްކަ
ގަދަގަދަވަންތަ އިލާހެވެ.[107]

ދަންނާށެވެ! ގުގުރިޖަހަނީ، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އަމުރުފުޅުގަން ކަމާއި، އެ އިލާހގެ އަމުރުފުޅުގަން،
ގުގުރި ކިޔަމަންތެރިވާ ކަން މި އާދަމުން އިނގި ސާބިތުވެއެވެ.[108] އަދި ގުގުރިޖަހަނީ،
އެއް ވިލާގަނޑުގައި އަނެއް ވިލާގަނޑު ޖެއްސުމުން ފުރޮޅައިލާ ވަރުގެ އަޑެވެ،
ނުވަތަ ވިލާގަނޑު ފުރޮޅައިލުމުން ކުރާގައި ވުރެވެ. އަދި ގުގުރިއެކީ، ނުވަތަ ވިލާގަނޑު
ދުވާ ވަގުތު ނުދެނެނަ އަޅު ވެސް ދެއެވެ. މި ގުގުރައި ކަންކަމީ ވެސް، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ
އަމުރުފުޅަށް ހިނގާ ކަންކަމެވެ.[109]

107- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
108- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
109- الْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

އަދި ދަންނާށެވެ! ދިރޭ ކޮންމެ އެއްޗެއް، الله ﷻ ހެއްދެވީ ތަސްބީހަށެވެ. އަދި ދިރިހުރުމުގެ ސަބަބަކީ ވެސް، ހުން ކަމުގައި ތިއްބެވުމެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ ކަނޑައެޅުންވަންތަކަމުން ވިޔަފާރިން ހުން ވެއްސަވައެވެ. އަދި ދިޔާ ތަކެއްޗަށްހުރި ތަރުހަލާ ކަމުގައިވާ ހުނައި، ބައެއް ހަރަކާ، ބައެއް ތަންތަނައި، ދިޔާ ތަކެއްޗާއި، ދިރުމެއް ނުވާ ތަކެތި އެންގެވި ހަމަހަމަކަމާ އެކީގައި ހަދާ ކޮން ވެސް، އެ ވިޔަފާރިގައި ވެއެވެ.

ވިއްސާ، މުޅިން އިދިކޮޅު ދެ އެއްޗެއް ކަމުގައިވާ ހުނައި، އަޑިގައިން، އެޑާއި ބިމާ ދެމެދުގައި އެކުލާ ވިޔަފާރިގައި، الله ﷻ ހެއްވިކަމީ، އެ إِلٰهُ ގެ ކަނޑައެޅުންވަންތަކަމުގެ މައްސަލަ ދަލީލުތަކާއި ހިކުމަތުގެ ދެގޮތުގައި ހިމެނޭ، އިންސާނާގެ ބުއްދި ހައިރާންކުރުވަނީވެ ކަމެއް ކަން ވެސް ކަނޑައަޅުވައެވެ.[110]

ގުގުރީގެ އަޑުއިވުމުން ދުޢާކުރުން:

ގުގުރީގެ އަޑު އިވިއްޖެއްޔާ ބުނަމަ، «سُبْحَانَ الَّذِي سَبَّحْتَ لَهُ»[111] މި ދުޢާގައިން ވިދާޅުވެ، ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما ތަސްބީހަ ވިދާޅުވާ ކަމުގައި ވެއެވެ. މި ތަސްބީހައިގެ މާނައީ: "الله ﷻ ގެ ހުސްޓާރާ ރުއްސުވައިދެއްވާ ކަލާނގެއެވެ! الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ ގެ ހުސްޓާރާ ރުއްސުވައިދެއްވާ ބާރުގަދަ، ގުގުރީ ވެސް، އެ إِلٰهُ އަށް ތަސްބީހަ ކިޔައި، އެ إِلٰهُ ގަޑިވަރުވެސް ކަލާނގެ ބާރުގަދަ، إِلٰهُ އެވެ." އަދި ގުގުރީގެ އަޑު އިވިއްޖެއްޔާ ބުނަމަ، ވާހަކަތައް ކަވީން ހުށަހަޅައިދެއްވައި، «سُبْحَانَ الَّذِي يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ»[112] މި ދުޢާގައިން ވިދާޅުވެ، عَبْدُ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما ވެސް ތަސްބީހަ ވިދާޅުވާ ކަމުގައި ވެއެވެ.

110– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَرِ وَصَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

111– الْأَدَبُ الْمُفْرَدُ لِلْإِمَامِ الْبُخَارِي وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِي

112– الْأَذْكَارُ لِلْإِمَامِ النَّوَوِي وَصَحَّحَهُ

މި ތަސްބީހައިގެ މާނައީ: "اللهُ ﷻ ގެ ހުސްޠާހިރުވަންތަކަމާއެވެ! اللهُ ﷻ އީ،
އެ إِلٰهަށް ބަދަލާއި ޝަރީކާ ތަރުނަރަވައި، ހުރިހައި އުނިކަމަކާއި ޢައިބަކުން،
އެ إِلٰهُ ހުސްޠާހިރުވެވޮޑިގެންވާކަން ބަޔާންކުރުން ދުގެރި ވެސް، އެ إِلٰهަށް ތަސްބީހަ
ކުރަނީމާ، إِلٰهُއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهަށް ބަރަކާތްތެރިވެވޮޑިގެން ތިއްބަވާ އެވެ، އެ إِلٰهُގެ
ހުސްޠާހިރުވަންތަކަމާއި، މަތިވެރިވަންތަކަމާއި، މާތްވަންތަކަން ބަޔާންކުރައްވައި،
މަޑުއިކުރުން ވެސް، އެ إِلٰهަށް ތަސްބީހަ ކިޔުމާ، إِلٰهُއެވެ."

އަދި ޖެހުން އަޑުއިވޭ، ގުގުރިޔަލައި، ވިދާލާ ހިހަރުމަށް ވާއި ވިހަވެން ދިނަވުމުން
އަންނަނިވި ދުޢާކުރުން ހުއްޓެވެ. «اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ، وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ،
وَعَافِنَا قَبْلَ ذَٰلِكَ».[113] މި ދުޢާގެ މާނައީ: "އޭ މަތިވެރިވަންތަ اللهُއެވެ! ތިބާ إِلٰهُގެ
ކޯފާއިން އަޅުގަނޑުން ހަލާކުނުކުރައްވާނދޭވެ! އަދި، ތިބާ إِلٰهُގެ ޢަޛާބުން އަޅުގަނޑުން
ހަލާކުނުކުރައްވާނދޭވެ! އަދި އޭގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން ޢަފުކުރައްވައިދެއްވާށި ދެއްވައި،
އަޅުގަނޑުމެން މި ދުނިޔޭގައި ކަންތައްތަކުން އަޅުގަނޑުން ސަލާމަތްކުރައްވައިދެއްވާނދޭވެ!"

لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۚ وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ إِلَى ٱلۡمَآءِ
لِيَبۡلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦۚ وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٖ ﴿١٤﴾

﴿14﴾ اللهُ ﷻ ގެރަވައި އަޅުކަންކުރުން ބައްދަލުވެގެންވާ، އެއްވެސް އެހެން إِلٰهަކު
ނުވެއެވެ. ވީއިރު، ހުރިހައި އަޅުކަމެއް އެ ޚާއްޞަކަން ހެދިފައިވުން ވާޖިބުވެގެން ވެއި،
އަދި ކަންކަމަށް އެދި ދުޢާކުރި ދުނިޔާވުން ވާޖިބުވެގެން ވެއި، ހަމައެކަނި،
އެ إِلٰهަށެވެ. އެހެނި ހަމަކަހަލަވުމަން، اللهُ ﷻ އި، ކޮންމެ ކަމަކަށް ކުޅުދުންވަންތަ،
ހުރިހައި އަޅުކަމެއް، މާލާން އައްސަވައިދެވޭނެ، إِلٰهُއެވެ.

113– سُنَنُ الْإِمَامِ أَبِي عِيسَى التِّرمِذِي وَالرِّوَايَةُ ضَعِيفَة

ނަމަވެސް، الله ﷻ ހިތަވައި އެ ފަރާތްތަކާއި ތަފާތުކަން މުސްތަރިކުން އަދުކަޝްޓަރު،
އެ ފަރާތްތަކާއި ތަފާތުކަން ގޮވައި ދުޅާކޯރު އެއްޗޭ ފަރާތްތަކާއި ތަފާތުކަމެކޭ، އެބައިމީހުން
އެ ކުރާ ދުނިޔަވީގެ އަޑު އިވޭ އަދި އެބައިމީހުން އެ އެދޭ އެއްވެސް ކަމަކަށް އިޖާބަދީ،
އެއްވެސް ކަމެއް ފުށުއަރައިދޭފަދަ ފަރާތްތަކާއި ތަފާތުކަމެއް ނުނެވެ.

ވެއްޖެނަމަ، الله ﷻ ހިތަވައި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކަށް ގޮވައި ދުނިޔޭގެ އެދޭ މިހުންގެ
މިސާލަކީ، ފެންބޮވައި ގަނޑުން ހުއްޓައި، ބޯފެ ފެންގަނޑެއް ފެންދުން، އެ އިން
ފެންފުޅުއް އައިސް އޭނާގެ އަނގައަށް އެރުން ކަމަށް ހިކޯރު، ދުކުގައި ހުރުގުން،
އެ ފެންގަނޑާ ދިމާއަށް އޭނާގެ ދެ އަތްދިކަ ދިއްކޮށް މިހުއްގެ މިސާލެވެ. ނަމަވެސް،
އެ ގޮތަށް ކިތަންމެ ވަރަކަށް ގޮވައި ހުށަހެޅިޔަސް އެއިން އެންމެ ފެންގަނޑެއް ވެސް
އޭނާގެ އަނގައަށް ނުއަރައިދޭނެއެވެ. އަދި، الله ﷻ ނޫން ފަރާތްތަކަށް
އަޅުކަންކުރާ، އެ إِلٰهُ ހިތަވައި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކާއި ތަފާތުކަން ގޮވައި ދުއާކުރާ އެއް
ކާފިރުން އެ ކުރާ ކަންތައްތަކަކީ ވެސް ހަމަ އެ ގޮތަށް ކަންތައްތަކެވެ. އަދި
އެ ކަންތައްތަކަކީ، ކަނޑައެޅިގެން އެބައިމީހުންނަށް ބޭކާރު ހުދު ގެއްލުމާއި،
މަގުފުރެދުން ކަމުގައި ވެސް ނުވެއެވެ.

އެހެނީ، އެ ކާފިރުން، އެ ފަރާތްތަކާއި ތަފާތުކަން ދުޅާކޯރު ގޮވައި އެ އެދޭ
ފަރާތްތަކާއި ތަފާތުކަމެކޭ، އެއްވެސް ބަދަލަކަށް ފައިދާއެއް ދިމިދިއުމުގެ
ކުރަމުން ކަމުގައި އަދި އެއްވެސް ގެއްލުމަކުން ސަލާމަތްކޮށްދިނުމުގެ ކުރަމުން ކަމުގައި
ވިޔަސް، ދިމިގެންވާ ފަރާތްތަކަށް އަދި ތަފާތުކަމަށް ވެސް ނުނެވެ.114

114- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

މި ސޫރަތުގެ ދިހަވަނަ އާޔަތުން ފެށިގެން ސާދަވަނަ އާޔަތުގެ ނިޔަލަށް މިވާ ފަސް އާޔަތް ބާވައިލެއްވުން ސަބަބު:

ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. މި އާޔަތްތައް ބާވައިލެއްވުނީ، عَامِرُ بْنِ الطُّفَيْل އާއި، أَرْبَدُ بْنِ رَبِيعَة އާ ބެހޭ ގޮތުންނެވެ. އެދެނީ، އެ ދެމީހުން ވާހަކަދައްކައި އެއްބަސްވީ، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހަށް މަދީނާއަށް ގޮސް، عَامِرُ ގެ ވާހަކަތަކުގައި، رَسُولُ اللهِ ﷺ މަޝްޣޫލުކުރުވުމަށާއި، އޭނާގެ ވާހަކަތަކުގައި، ކީރިތި ރަސޫލާ މަޝްޣޫލުވެވަޑައިގަންނަވާ ވަގުތު، أَرْبَدُ އެ ކަމަށް ވިސްނައިގެންނުރު، އެ ރަސޫލާގެ ފަހަތްފުށުން ގޮސް، އެ ރަސޫލާ ޝަހީދުކޮށްލުމަށެވެ.

ވުމާއެކު، އެ ދެމީހުން މަދީނާއަށް ގޮސް، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހަށް ހާޒިރުވިއެވެ، ކައު އިތުރު ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި، عَامِرُ ދެންނެވިއެވެ. އޭ مُحَمَّد بْن عَبْدِ الله އެވެ. އަޅުގަނޑު އިސްލާމް ދީން ގަބޫލުކޮށްފިނަމަ، އަޅުގަނޑަށް ލިބޭނީ ކޮން އެއްޗެއްތޯއެވެ؟ ބަދަލުދެއްވިއެވެ. ކަލެއަށް ލިބޭނީ އެހެނިހެން މުސްލިމުންނަށް ވެސް ލިބޭއެއްޗެކެވެ. އަދި ކަލޭ އަދާކުރަން ޖެހޭނީ އެހެނިހެން މުސްލިމުން ވެސް އަދާކުރާ ކަންތައްތަކެވެ. عَامِرُ ދެންނެވިއެވެ. ތިބާއަށް ފަހު، ޚަލީފާކަން އަޅުގަނޑަށް ދެއްވައިފާނަންތޯއެވެ؟

ރަސޫލާ ބަދަލުދެއްވިއެވެ. ޚަލީފާކަމުގެ މަޤާމަށް މީހަކު ޢައްޔަން ކުރުމަކީ، ތިމަން ރަސޫލާއަށް އޮތް ކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމަކު، އެ ކަމަކީ، اللهُ ﷻ އިރާދަކުރައްވާ ފަރާތަކަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާ ކަމެކެވެ. عَامِرُ ދެންނެވިއެވެ. ރަށްރަށުގެ ކަންތައްތައް ތިބާ ބަލަހައްޓައި، ރަށްފުށުގެއާއި ސަރަޙައްދުގައި އުޅޭ މީހުންގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުން އަޅުގަނޑާ ހަވާލުކުރެއްވުން ރީއްޗެއްތޯއެވެ؟

ރަސޫލާ ބަރީޢުލުކުރެއްވިއެވެ. ނުންނާނެވެ. ދެން عَامِرُ ދެންނެވިއެވެ. އެހެންވިއްޔާ، އަޅުގަނޑަށް ދެއްވާނީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟ ބަރީޢުލުކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭއަޔީ، އަސްވާރުނެވެ. ވީމާ، ކަލޭއަށް ދެއްވާނީ ޖިހާދަށް ތައްޔާރުކުރާ އަސްތަކުގެ ލަގަންތަކެވެ. އެ އަސްތަކުގައި ޖިހާދުކުރާނީއެވެ. عَامِرُ ދެންނެވިއެވެ. މިހާރު ވެސް އަސްތަކުގެ ލަގަންތައް ވަނީ އަޅުގަނޑުގެ އަތުގައި ނޫންތޯއެވެ؟ މި ފަދައިން ދެންނެވުމަށް ފަހު عَامِرُ ދެންނެވިއެވެ. އަދި މިބާގެ އަރިހުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަންޖެހޭ އެހެން ބޭނުމެއް ވެސް އެބަ އޮތެވެ.

ރަސޫލާ ބަރީޢުލުކުރެއްވިއެވެ. ކައިރިއަށް އައިސް އެ ވާހަކައެއް ދަންނަވާށެވެ! މި ފަދައިން ވިދާޅުވުމުން، ކަލޭ އިތުރު ރަސޫލާގެ އަރިހަށް ގޮސް، އެ ރަސޫލާގެ ދޮރު ކަކުލުގައި އޯނާގެ ދަށުން އަދައި، އެ ރަސޫލާގެ ހަނިކޮށް ދިމާއަށް ގުޅުވިއެވެ. އެ ވަގުތު، أَربَدُ، އޭނާގެ ކަނޑި އުރައިން ދަމައިގަންނަންފެށުމުން، އޭނާގެ ކަނޑީގެ ވިދުވަރު، رَسُولُ اللهِ ﷺ އަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. ވުމާއެކު، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްދަމުން ރައްކާތެރިކަމުން އެދިހަވަޑައިގެން ހިތްވަރުދެއްވިގެންވާ ބާރުގައި، އެ ރަސޫލާ ހިތްވަރުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން، ހަމަ އެ ވަގުތު، އޭނާގެ އަތް އޭނާގެ ކަނޑީގައި ތަތްވިއެވެ.

އަދި، اللهُ ﷻ، أَربَدُ ގެ ގައިގައި ގުގުރާއެއް ވެއްޓެވި، އެ ގުގުރާގެ އަލިފާނުގައި އަނދައިގެންގޮސް އޭނާ މަރުވިއެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގުމުން، ޔިރިމި ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި، عَامِرُ ދެންނެވިއެވެ. ތިބާގެ رَبُّ ގެ ބަސްދަމުގައި މިބާ ދެންނެވުމުން، ތިބާގެ رَبُّ އެ ވަނީ أَربَدُ ފަނާކުރެއްވީމައެވެ. ވީމާ، اللهُ ގަސަމްކޮށް ދޮގުން އަސްވާރުންގެ ނުހަނު ބޮޑު ލަޝްކަރެއް ގެނެސް، މިބާގެ ކަރަށް ދުރުއަރާފިން ވާނެއެވެ!

މި ފަދައިން عَامِرُ ދެންނެވުމުން ރަސޫލާ ބަދުދުޢާކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭ ތިޔަބުނި ގޮތަށް ކަންތައްކުރާނެ އެއްވެސް ފުރުސަތެއް الله ﷻ ކަލެއަކަށް ނުދެއްވާނެއެވެ. އަދި ކަލޭ ތިޔަ ގެންނާން ބުނާ ލަޝްކަރުގެ މީހުންގެ ނުބައި ކަމުން، މަދީނާގެ އަންސާރުން ވެސް މަދީނާ ސަލާމަތްކުރައްވާނެއެވެ. މި ފަދައިން ބަދުދުޢާކުރެއްވުމުން އޭނާ ދިޔައީ މުނާފިޤުންގެ ތޮއްޓަގައި ހިމެނޭ އަންހެނެއްގެ ގެއަށެވެ.

ދެން، އެ ރޭގެ ރޭގަނޑު، عَامِرُ އެ ގޭގައި ވޭންކުރަމުން ހުރެ، ހިނދުން އޭނާގެ ހިރަގައި ހަމިޔާރުކުރެވިގެން ހިފައިގެން ބޮޑުވެ ނުކުތް، ދެން ގެއިން ނުވާގަނޑުގައި ބޭރުވިއެވެ. مُحَمَّد بْن عَبْدِ اللهއާއި، އޭނާގެ އަޅުވެރިޔާ، މަރުގެ މަލާއިކަތާ ސަލަބަރާއަށް ނުކުމެވަޑައިގެންފި ނަމަ، އަހުރެންގެ ތަންސީޒުގައި އެ ދެ ހަރާމުގެ ދުވަސް ދުއްވައިލާނަމެވެ! ދެން، އޭނާގެ އެ ކަސްތައްތައް، الله ﷻ ދުނިޔޭގެ ނިންމަވާ ހިނދު، އޭނާގެ ގޮތަށް މަލާއިކަތުން ތަންފީޒުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެ މަލާއިކަތާ ވަޑައިގެން، އެ މަލާއިކަތުގެ ޒިޔާރަތުން އޭނާގެ މުނިގައި ޖެއްސެވުމުން އޭނާ ބިންމައްޗަށް ވެއްޓިގެން ގޮސް ނިޔާވިއެވެ.

އަދި ޖަމަލުގެ ބަނޑުގައި އުފެދޭ ގޮނޑު ފަދަ ގޮނޑެއް، ހަމަ އެ ވަގުތު، އޭނާގެ ކަރުތުގައި އުފެދި ކާށި ދުޅަވުމުން، އެ މުނާފިޤު އަންހެނުން މީހާގެ ގެއަށް އަންނަބި ގޮސް ބޮޑުވިއެވެ. ޖަމަލުގެ ގޮނޑު ފަދަ ގޮނޑުކެވެ. މުނާފިޤު އަންހެނުންގެ ގޭގައި މަރުވާނެކަމެވެ. މި ވާހަކައިން ބޮޑުމަން ވެސް، އަސްމަޔީން ވާބަގުގެ ކުރީގައި އޭނާ މަރުވިއެވެ. ދެން، އެ ކަމާ ގުޅިގެން މި އާޔަތްތައް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[115]

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَن فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَـٰلُهُم بِٱلْغُدُوِّ وَٱلْـَٔاصَالِ ۩ ﴿١٥﴾

115- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي وَتَفْسِيرُ الْكَشْفِ وَالْبَيَانِ لِلْإِمَامِ الثَّعْلَبِي

﴿15﴾ އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގައި ވާހައި ބައެއް، الله ﷻ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެ
ސަޖިދަކުރެއެވެ. މުއުމިނުން، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهއަށް
އަޅުކަންކޮށް ސަޖިދަކުރަނީ، އެ إِلٰهُގެ މިންވަރުފުޅާއި ނިޔާމުފުޅަށް ރުހިގެން ތިބޭ
ހާލުގައެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ މިންވަރުފުޅާއި ނިޔާމުގެދަށުން ނުރުހިގެން ވިޔަސް، އެ إِلٰهއަށް
ކިޔަމަންތެރިވުމަށް އިންސާނާގެ ފިތުރަތު އޫނާއަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވާ ވެސް، އެ إِلٰهُގެ
އަމުރުފުޅަށް ކާފިރުމީހުން ކިޔަމަންތެރިވަނީ އަދި، އެ إِلٰهއަށް ސަޖިދަކުރަނީ
ހާލުގައިޖެހި ކަންބޮޑުވާ ވަގުތު، އެއުރެންގެ ހިޔަނިވެސް އެފަދައިން ހެނދުނާއި ހަވީރު ތިބެގެންނެވެ.

އަދި ކާފިރުން ކިޔަމަންވާ ނުވުރުން ކަމުގައި ވިޔަސް، އެބައިމީހުންނާ އަދި
އެ ނޫން ވެސް ހަރުފީތަކުންގެ ތެރެއިން ހިމާޔަތްތެރި ކޮންމެ މިހަކާއި، ކޮންމެ
އެއްކޮށްގެ ހިތަށް، ދެމިތިރިވަންތަ الله ﷻ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، ދެއްވާ ސަލާމަތް،
ކަސްތުރަފާތަކާއި ވާހަކަތަކާއި ދުނިޔޭގެ ގޯސް ކާރު، އެ إِلٰهއަށް ސަޖިދަކުރެއެވެ.[116]

ދަންނާށެވެ! ސަޖިދައިގެ ކޮންމެ އާޔަތެއް ކިޔުމާ ކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ
އަޑުއިވުން ކަމުގައި ވިޔަސް، ތިލާވަތުގެ ސަޖިދަކުރުމަކީ ސުންނަތެކެވެ. ތިލާވަތުގެ
ސަޖިދަކުރާއިރު ކުރާނީ އެއް ސަޖިދައެކެވެ.

قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ قُلِ ٱللَّهُۚ قُلۡ أَفَٱتَّخَذۡتُم مِّن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ لَا يَمۡلِكُونَ لِأَنفُسِهِمۡ نَفۡعٗا وَلَا ضَرّٗاۚ قُلۡ هَلۡ يَسۡتَوِي ٱلۡأَعۡمَىٰ وَٱلۡبَصِيرُ أَمۡ هَلۡ تَسۡتَوِي ٱلظُّلُمَٰتُ وَٱلنُّورُۗ أَمۡ جَعَلُواْ لِلَّهِ شُرَكَآءَ خَلَقُواْ كَخَلۡقِهِۦ فَتَشَٰبَهَ ٱلۡخَلۡقُ عَلَيۡهِمۡۚ قُلِ ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ ٱلۡوَٰحِدُ ٱلۡقَهَّٰرُ ١٦

116- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

﴿16﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ﷲ ﷻ ފިޔަވައި، ބުދުތަކާއި، ގަސްތަކާއި، އެ ނޫން ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރާ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ވެރި ރަބّއަކީ އެ ދެ ތަން ހައްދަވައި އެ ދެ ތަނުގެ ހިންގަވައި ކަލާނގެ ތަދްބީރުކުރައްވާ ހާލުގައި ކާކުހެއްޔެވެ؟ އެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި، އެބައިމީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! އުޑުތަކާއި ބިން ހައްދަވައި، އެ ދެ ތަނުގެ ހިންގަވައި ކަލާނގެ ތަދްބީރުކުރައްވަނީ ﷲ ﷻ އެވެ.

މި ކަންކަމަކީ، ތިޔަބައިމީހުން ވެސް ޤަބޫލުކުރާކަން، އެ ކަންކަމަށް އިޤްރާރުވާ ކަންކަމެވެ. ވީއިރު، އެބައިމީހުންގެ ޙައްޤަށް ހުއްޖަތް ޤާއިމުކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ﷲ ﷻ ފިޔަވައި، އެހެން އިލާހުންތަކަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރަނީހެއްޔެވެ؟ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެސް ވެރި، އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ތަކެތީގެ ވެސް ވެރި، ރަބّއަށް އަޅުކަންކުރުން ތިޔަބައިމީހުން ދޫކޮށްލަނީހެއްޔެވެ؟

ސަމާލުކަންދޭށެވެ. ﷲ ﷻ ފިޔަވައި، އެ ތަކެއްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކީ، އެ ތަކެތީގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ފައިދާއެއް ހޯދުމަކަށް ވެސް އަދި އެ ތަކެއްޗަށް ދިމާވާ ގެއްލުމެއް ދުރުކުރުމަކަށް ވެސް ކުޅަދާނަވެގެންވާ ތަކެއްޗެއް ނޫނެވެ. ވީއިރު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ލިބިދީ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ދުރުކޮށް، އެއްވެސް ކަމެއްގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެހީތެރިވެދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަން އެ ތަކެއްޗަށް ލިބިފައި ހުރިނަކަންހެއްޔެވެ؟

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ އަށް މުޝްރިކުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ. ކަލޭ، ލޯކަނު މީހާއާއި، ލޯލަން ފެންނަ މީހާއާއި، މި ދެ މީހުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތުގައި ހަމަހަމަވެ އެއްފަދަވެގެންވޭހެއްތޯ؟ ލޯކަނު މީހުންނަކީ، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުފެންނަ ބައެކެވެ. ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، ކާފިރުންނަކީ ޙައްޤުގެ މަގު ނުފެންނަ ބައެކެވެ. ފެންނަ މީހުންނަކީ، ލޯލަން ފެންނަ ހުރިހައި ތަކެއްޗެއް ވެސް ފެންނަ ބައެކެވެ. ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، މުއުމިނުންނަކީ ޙައްޤުގެ މަގު ފެންނަ ބައެކެވެ. ވީއިރު، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތުގައި، މި ދެބައި މީހުން ހަމަހަމަވެ އެއްފަދަވެގެންވޭހެއްތޯ؟

ނުވަތަ ކާފިރުންގެ އަނދިރިކަމާއި އީމާންކަމުގެ އަލިގަދަ ނޫރާއި، މި ދެ ކަންތައް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތުގައި ހަމަހަމަވެ އެއްގޮތްވެގެންވޭހެއްތޯ؟ ނުވަތަ، الله سبحانه وتعالى އާ، އެ ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް، އެ إِلٰهާ އެ ތަކެތި ހަމަހަމަކޮށް، އެ ތަކެއްޗަކީ، އެބައިމީހުންނަށް އުފެދިފައިވާ އެބައިމީހުންގެ ސަރަޙަދުވެރިން ކަލާނގެ ބަލައި، އެބައިމީހުން އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރަން އެ ކުރާ ތަކެއްޗަކީ، الله سبحانه وتعالى އުފެއްދެވިފައިވާ ތަކެތި ފަދަ ތަކެތި ހެދުމުގެ ކުރަމުންދާތީ، ތަފާތު ތަކެތި ކަލާނގެ އެބައިމީހުންނަށް ދުށިގެންތޯ؟

އަދި ތިޔަބައިމީހުން މިހާ އަޅުކަންކުރާ ތަކެތި އުފެއްދި އެއްޗެއް ވާނަމަ، އެ އުފެއްދި ތަކެއްޗާއި، الله سبحانه وتعالى އުފެއްދެވިފައިވާ ތަކެތި، އެބައިމީހުންނަށް އެއްގޮތް، ވަކިކުރާން ނޭނގި، އޮޅިގެން އުޅެނީ އެބައިމީހުންނަށް ޝައްކުވެރިވެގެންތޯ؟ އަދި އެ ފަދަ އޮޅުމެއް ވާނަމަ، އަޅުކަންކުރުން ބައްދަލު ފަރާތަކީ، الله سبحانه وتعالى ކަން ނުވަތަ އެބައިމީހުން އެ އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކެއް ކަން އޭގެ، އެ ބުދުތަކަކީ އަޅުކަންކުރުމަށް ޙައްޤުވެރިން ކަމަށް، ޔަޤީންކުރުމުގެ ވެސް އެކަށީގެންވާ ކަމެކެވެ.

ނަމަވެސް، އެ އިން އެއްވެސް ކަމެއް އުފެއްދިފަރާތެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ ފަދަ
ކަމެއް ދުވަހަކު ވެސް ނުވާނެއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ބަޔާންވެދިޔަ ކަންތައްތައްހުރީ
އެ ފަދައިން ކަމުގައި ވާއިރު، އިބަ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ.
ﷲ ﷻއީ، ނެތުމުގެ ތެރެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް ވެސް އުފެއްދެވި ހަމައެކަނި އިލާހެވެ.
ވީމާ، އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެވޮޑިގެންވާ އިލާހަކީ، ހަމައެކަނި ﷲ ﷻއެވެ. އެ އިލާހީ،
އެ ޤަހާރުވަންތަ އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެވޮޑިގެންވާ އެއްކައުވަންތަ އިލާހެވެ. ގަދަފަދަވަންތަ
ބާރުވެރިވަންތަ އިލާހެވެ. ﷲ ﷻ ފިޔަވައި މުޝްރިކުން އެ އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކާ އަދި
އެ ނޫން ތަކެއްޗަކީ، އެއްވެސް ކަމެއް ފައިދާއެއްދެވޭނެ ތަކެއްޗެއް ނޫނެވެ. އެއްވެސް
ގެއްލުމެއް އަދި ފައިދާއެއް ވިޔަސް ދެވޭ ތަކެއްޗެއް ނުވެއްޖެއެވެ.117

أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتۡ أَوۡدِيَةُۢ بِقَدَرِهَا فَٱحۡتَمَلَ ٱلسَّيۡلُ زَبَدٗا رَّابِيٗاۖ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيۡهِ
فِي ٱلنَّارِ ٱبۡتِغَآءَ حِلۡيَةٍ أَوۡ مَتَٰعٖ زَبَدٞ مِّثۡلُهُۥۚ كَذَٰلِكَ يَضۡرِبُ ٱللَّهُ ٱلۡحَقَّ وَٱلۡبَٰطِلَۚ فَأَمَّا ٱلزَّبَدُ
فَيَذۡهَبُ جُفَآءٗۖ وَأَمَّا مَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ فَيَمۡكُثُ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ كَذَٰلِكَ يَضۡرِبُ ٱللَّهُ ٱلۡأَمۡثَالَ ﴿١٧﴾

﴿17﴾ ދެން ޙައްޤާއި، ބާޠިލު ވަކިކުރުމުގެ ގޮތުން، ދެ މިސާލެއް،
ﷲ ﷻ ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ. ފުރަތަމަ މިސާލަކީ، ﷲ ﷻ، އުޑުން ފެން ވެއްސެވުމާ
ވާދީ ފެނުގެ މިސާލެވެ. އެ ފެން ވެއްސެވުމުން، އެ ބިމުގައިވާ ކުދި ވާދީތަކާއި
ބޮޑެތި ވާދީތައް ފުރި، އެ ވާދީއެއްގެ ކުޑަބޮޑު މިންވަރަކަށް ފެން ދިޔައެވެ. ދެން ސައިލު
ބޮޑުވުމުން، އެކި ހިރަފުހިރާއެއް އެ ފެނުގެމަތީ ފިލާފައިވެއެވެ. އަދި އޭގެ މައްޗަށްއަރާ
ފުނިފަތިއާއި، އެ ބަރުދަނެއް ނެތިގެން ލައިދިޔަ ފެނުގެ މައްޗަށް އަރައި،
އެ ފެނާއިއެކު ބަހިގެންދެއެވެ.

117- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދެވަނަ މިސާލަކީ، ގަހަނާއެއް ނުވަތަ ހިފައިގެންގޫ އެއްޗެއް ހެދުމަށް، މީސްތަކުން އަލިފާނުންނަރައި ވިރުވާ އެކިއެކި މައްދަނުގެ މައްޗަށްއަރާ ބޭކާރު ބަޔާއި ދަމުގެ ފަދަ ތަކެތީގެ މިސާލެވެ. ވުމާއެކު، الله سبحانه وتعالى، މި ފަދަ މިސާލުތަކުން ޙައްޤާއި ބާޠިލުގެ މިސާލުތައް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާން ޖައްސަވައެވެ.

ފަހެ، އެ ގޮތަށް އޮހިގެންދާ ފެންގެ މައްޗަށްއަރާ ފުނޑުތަކާއި، ވިދިގެންވާ މައްދަނުގެ މައްޗަށްއަރާ ބޭކާރު ބަޔާއި ދަމުގެ ފަދަ ތަކެއްޗާމެދު ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ފެންގެ މަތީގައި ހުންނަ ފުނޑުތަކާއި ކުނިކަހާވި، ބިމުގައި ހުރުމުގެ ނޑި، ފުރާއްޓަ ބިމުގައި އަދި ހުރިހާ އެއްވެސް ތަކެއްޗާއި ނުވެ ބައެއް ކަމެވެ. އަދި ވިދިގެންވާ މައްދަނުގެ މައްޗަށްއަރާ ބޭކާރު ބަޔާއި ދަމުގެ ފަދަ ތަކެއްޗާ ވެސް، އެއްގޮތަށް އެއްވެސް ފަހަރަކު ނުހުރެވޭނެ، ބާކީނުވާ ގޮތަށް ގެއްލިދާ ތަކެއްޗެވެ. ވުމާއެކު، ބާޠިލުގެ މިސާލަކީ އެއީއެވެ.

އަދި ވާރިތަކުގައި ޖަމާވެފައި ހުންނަ ސާފު ފެނާއި، ފެންގެ އަޑީގައި ހުރިހާހާ ފައިދާ ކުރެވޭ މައްދަނުގެ ސާފު މައްދަނާއި ދެމިހުންނަ ތަކެއްޗާމެދު ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެ ފަދަ ފެން، މީސްތަކުން ބޭނުންވާ އެ ނޫން ވެސް ކަންކަމުގައި ބޭނުންކުރެވެއެވެ. އެ ފެން ދަނޑުވެރިކަމާ ވެސް ދެމެވެ. އަދި އެ ފެންގެ އަޑީގައި ހުރިހާހާ ފައިދާކުރެވޭ ތަކެތީގެ ސާފުކަމާއި، ދަނޑުވެރިކަމާއި، ގަސްތަކުގެ ހެދުން ބާކީވެއެވެ. އަދި އަޑީގައި ވިދިގެންވާ ސާފު މައްދަނުން، ގަހަނާތަކާއި، އެ ނޫން ވެސް ބަދަލު ހިފައި ގެންގުޅޭ ތަކެތި ހެދެއެވެ. ވުމާއެކު، ޙައްޤުގެ މިސާލަކީ އެއީއެވެ.

އަދި ބަޔާންވެދިޔަ ފަދައިން، ޙައްޤާއި ބާޠިލުގެ އަދި ރަނގަޅާއި ނުރަނގަޅުގެ މިސާލު، މިއަބައިމީހުންނަން ޖަހައި، اللهُ ﷻ ޖައްސަވަމުވެ. އަދި މިސާލުތަކުންނަން ޖަހައި، މި ފަދަ މިސާލުތައް، اللهُ ﷻ ބަޔާންކުރައްވަނީ، ޙައްޤާއި ބާޠިލު ވަކިކޮށްދެއްވުމަށާއި، ތެދުމަގަކީ ކޮބައިކަމާއި، މަގުފުރެދުމަކީ ކޮބައިކަން ވަކިކޮށްދެއްވުމަށް ވެސް ވެއެވެ.[118]

لِلَّذِينَ ٱسۡتَجَابُواْ لِرَبِّهِمُ ٱلۡحُسۡنَىٰۚ وَٱلَّذِينَ لَمۡ يَسۡتَجِيبُواْ لَهُۥ لَوۡ أَنَّ لَهُم مَّا فِي ٱلۡأَرۡضِ جَمِيعٗا
وَمِثۡلَهُۥ مَعَهُۥ لَٱفۡتَدَوۡاْ بِهِۦٓۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ سُوٓءُ ٱلۡحِسَابِ وَمَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمِهَادُ ١٨

﴿18﴾ اللهُ ﷻ ގެ އަމުރަށް ކިޔަމަންވި މީހުންނަށް ހެޔޮ ޖަޒާ، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް ވަދެވަޑަ ހަސަނުން ތަކެއްޗެއް ބޭނުންކުރާނެ، އެ ތަކެއްޗެއް އިންޖާބެއް، އެ ހަސަނުންގެ ދުޝްމަނު ޖަހައިދޭ މުޅިދުނިޔެއިން ވޭނަށް ހެޔޮވަޑަނި ދެކުރެގެ ދަރަޖަތަކެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އަމުރަށްވަނަކަން ދޫކުރި، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް ވަދެވަނ އިންކާރުކުރި ދުޝްމަނި، އެ ހަސަނުންގެ ދުޝްމަން އިންޖާބެނި ކާފިރުވި މުޅިދުނިޔެ ނަރަކައަށެވެ.

އަދި ކާފިރުންގެ ނަފްސުތަކަށް ނަރަކައިގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްވުން މިންޖެހުނުހިނދު ބަދަލު، ބޮޑެތި ވާހަކަ ތަކެއްޗެއް، އެ ތަކެއްޗެތި އިތުރު ތަކެތި، ޚަޒާނާތް ގެއިދުވާ ދުވަހުން އެ ކާފިރުންނަށް ލިބިގެ، އެ ކުރުކަން ތަކެތި، ޤިޔާމަތުގެ ޙިސާބުގައި ބަދަލުގައި އެބަވިޔަސް ކަމަކަށް ނުވާނެ، އެ ތަކެތި، އެބައިމީހުންގެ ދޭއިން، اللهُ ﷻ ގަބޫލުކުރައްވާނުލެއްވެ.

118– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވުމާއެކު، ދުނިޔޭގައި އުޖޫރައިދު، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ދީނާ ދެކޮޅުވެރިވެ، އެ ދީން ދޮގުކުރުން،
ކާފިރުވި މީހުން ކުރަ ހުރިހައި ނުބައި ކަމެއްގެ ހިސާބު، ނުހަނު ބިރުވެރިކަން ބޮޑު
ހިސާބުބެއްލުމުގަކުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ބެއްލަވާނެތެވެ.

އެހެންކަމުން، އެ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންނަށް ހުންނަހުރި ނުހަނު ނުބައިކަން ބޮޑު
ޖަޒާއެވެ. ވީމާ، އެ ތަނަކަށް ގޮސް، އަބަދުގެއަބަދަށް އެބައިމީހުން ދާއިމުވެ
ތިބޭނިވި ތަނަކީ ޖަހަންނަމައެވެ. އަދި އެ ގޮވައްޓަކަން ވަރު ތިބެމަތް، އެބައިމީހުން
އެ އިޚްތިޔާރުކުރި ގޮވައްޓަކައި، އެބައިމީހުންނަށް ޖެހޭނީ އެ ގޮވައިގައިވާ ތަންމަތީގައި ހުރި
ނުބައިކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! ޝައްކެއްނެތެވެ. ނަރަކައަކީ، އެ ތަނަކަށް ވަދު ތިބެމަތް،
ނުހަނު ނުބައިކަން ބޮޑު ތަނެކެވެ.[119]

أَفَمَن يَعۡلَمُ أَنَّمَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَ ٱلۡحَقُّ كَمَنۡ هُوَ أَعۡمَىٰٓۚ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُوْلُواْ ٱلۡأَلۡبَٰبِ ١٩

﴿19﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ބަސްތަކުން އިބަ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވުނު ތަކެއްޗަކީ
ޙައްޤު ތެދުކަން ދަނެ، އިބަ ރަސޫލާ ގެންނެވި އެންގެވުމަކީ ކަންތައްތަކަން އީމާންވި
މީހާއާއި، އިބަ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވުނު ބައްޔާ ދެކޮޅުހަދައި، ތެދުމަގު ނުފެންނަ
ކަނު މީހަކު ފަދައިން، އިބަ ރަސޫލާ ގެންނެވި ކަންތައްތަކަން ފުރަގަސްދީ، ކާފިރުވާ
މީހާއާއި، މި ދެމީހުން އެއްފަދަވާނޭތޯއެވެ؟ ޝައްކެއްނެތެވެ. الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ބަސްތަކުން،
އިބަ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވުނު ތަކެއްޗިން ނަޞީޙަތް ހާސިލުކޮށް، އެ ނަޞީޙަތުން
އިސްތިފާދާކުރާނީ ސަލާމަތް ބުއްދީގެ އަހްލުވެރިން ކަން ކަށަވަރެވެ.[120]

119– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وَزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

120– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ٱلَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ ٱللَّهِ وَلَا يَنقُضُونَ ٱلْمِيثَٰقَ ﴿٢٠﴾

﴿20﴾ اللهُ ﷾ ގެ ބަސްވަރުން، އިވަ ޙަވާލާދަން ބޯވަނޑުފުން ތަކުރާރުކުރި ބަދަލު
ފުރިހަމަ ކުރާއިރު، އިވަ ޙަވާލާގެ ވަޢުދުތަކުން އިޤުރާރު މީހުންނަކީ،
އެބައިމީހުންގެ ހިތައިން، اللهُ ﷾ ހިފެހެއްޓެވި ބަދަލުތަކާ ފުރިހަމަކަން ދެއްކުމަށް، އެ إِلٰهُ
އަޅުކަންކުރުމާއި އެކުލަވާ ކަންތައްތަކާ އެ އަޅުކަންކުރުމާއި ގުޅޭގޮތުން، ނަފުސްކުރުމާއި
ކަންތައްތަކުން ދުރުން ދުރުވެގެން މީހުންނެވެ.

އަދި، اللهُ ﷾ ގެ އަމުރުކުރެއްވި އެބައިމީހުން ކަންތަކާއި ބަދަލުތަކާ
ފުރިހަމަކުރާ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، އެބައިމީހުންގެ ހިތައިން،
اللهُ ﷾ ހިފެހެއްޓެވި ބަދަލުކަމުގެ އެކަށީގެން، އެ ބަދަލުކަމުގެ މަތީގައި
ސާބިތުވެ ދެމިތިބޭ މީހުންނެވެ. އަދި، اللهُ ﷾ ގެ އަމުރުކުރެއްވި އެބައިމީހުން
ކަންތައްތަކާ ބަދަލުކަމެއް އެކަށީގެން، އެ ބަދަލުކަމުގެ ގޮތަށް ފުރިހަމަކަން
އަދާކުރާ މީހުން ވެސް މެއެވެ.[121]

وَٱلَّذِينَ يَصِلُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوٓءَ ٱلْحِسَابِ ﴿٢١﴾

﴿21﴾ އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، اللهُ ﷾ އަޅުކަންކުރުމާއި ގުޅުވާ ކަމުގެ ހަމައިން
ގުޅުވާ، ދިނީ އަޚުވަތްތެރިކަމާއި، ބައްދަލުކުރާ މީހުންނަށް އެހީތެރި ވުމާއި
އަދި އެ ނޫން ވެސް އެހެނިހެން ސަވާބާއި ގުޅުންތައް ދަމަހައްޓައި ދޭ މީހުންނެވެ.
އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷾ އަޅުކަންކުރުމާއި ކަންތައްތައް
އެ އަޅުކަންކުރުމާއި ގުޅޭގޮތުން، އެ إِلٰهُ އަށް ބިރުވެތިވާ ނިކަމެތިކަމާއިއެކު ކަންތައް ކުރާތީ
ދުރުން ދުރުވެގެންވާ ހަމަ ބިރުވެތިވުމާއެކު، އެ إِلٰهُ އަށް ބިރުވެރިވާ މީހުންނެވެ.

121– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެބައިމީހުންނަށް ކުރެވިފައިވާ އުނދަގުލުގައި ފާފަތަކުގެ ޙިސާބު ބައްލަވާން ދުވަސް
ކަމުގައިވާ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ބިރުވެތިވެ، އެ ދުވަހުން އަމާންވުން ނުބައިކަން
ޢިޤާބުން ބިރުގަންނަ މީހުންނެވެ. އެއީ، އެ ބަޔަކަށް ކުރެވިފައިވާ ފާފަތައް
އަދުލުވެރިކަމުގައި ނަމަ، އެ ބަޔަކަށް އަޒާބުދެއްވާނެ ކަން އެބައިމީހުންނަށް
އެނގޭތީއެވެ. އަދި އެ ބަޔަކަށް ކުރެވިފައިވާ ފާފަތަކާ ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރައްވައި،
އެ ބަޔަކަށް ކޮރޭ ބަސްފުޅު އިއްވަވާ ކަމުގެ ބަޔަކަށް އަޒާބުދެއްވާނެ ކަން
އެބައިމީހުންނަށް އެނގޭތީ ވެސް މެއެވެ.[122]

وَٱلَّذِينَ صَبَرُواْ ٱبۡتِغَآءَ وَجۡهِ رَبِّهِمۡ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَنفَقُواْ مِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ سِرّٗا وَعَلَانِيَةٗ
وَيَدۡرَءُونَ بِٱلۡحَسَنَةِ ٱلسَّيِّئَةَ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عُقۡبَى ٱلدَّارِ ﴿٢٢﴾

﴿22﴾ އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، އެބައިމީހުންގެ ވެރި ރަބ્ބުގެ ވަޖުހުފުޅަށްޓަކައި،
އެ ﷲއަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ ﷲގެ މަގުގައި ކުރާ ކަންތައްތަކުގައްޔާއި ދިރިއުޅުމުގެ
ކަންތައްތަކުގައި ކުރިމަތިވާ ދަތިތަކާއި އުނދަގޫތަކަށް ކެތްތެރިވާ މީހުންނެވެ. އަދި،
އެބައިމީހުންގެ ވެރި ރަބ્ބުގެ ވަޖުހުފުޅަށްޓަކައި، އެންގެވި އުޅުނުންތަކުން ދުރުވެތިބެމުން
ކެތްތެރިވާ މީހުންނެވެ.

އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ފަރުޟު ފަސް ނަމާދު ޤާއިމުކުރި، އެބައިމީހުންނަށް،
ތިމަން ﷲ ދެއްވި ރިޒުޤުން ދިނުން ވާޖިބު ޒަކާތް ދީ، ތިމަން ﷲގެ މަގުގައި ސިއްރުގައި
ފާޅުގައި ޚަރަދުކުރާ ސަދަޤާތްދޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، އެބައިމީހުންނަކާ
ހެޔޮ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުން ކުރާ ނުބައި ކަންތައްތައް ފޮހެވި،
ނުބައި ކަންތައްތަކުން ސަލާމަތްވާ މީހުން ވެސް މެއެވެ.

122- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ޝަރަފްވެރިކަމެވެ! ބާއްޖަވެރި ސުވަރުގެތަކުގެ އަހުލުވެރިންނަކީ، އާޚިރަތް ދުވަހުން،
اللّٰه ﷻ ގެ ރުހިވުން ހޯދުމަށް ޞަބުރުކޮށް، ހެޔޮ ޢަމަލުތައް ކުރި މީހުންގެ ސުވަރުގެ
ލިބޭނީ، އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނެ ހެޔޮ ނިމުމެވެ.[123]

جَنَّٰتُ عَدۡنٖ يَدۡخُلُونَهَا وَمَن صَلَحَ مِنۡ ءَابَآئِهِمۡ وَأَزۡوَٰجِهِمۡ وَذُرِّيَّٰتِهِمۡۖ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يَدۡخُلُونَ عَلَيۡهِم
مِّن كُلِّ بَابٖ ﴿٢٣﴾

﴿23﴾ އަދި ބާއްޖަވެރި ސުވަރުގެތަކުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، އާޚިރަތް ދުވަހުން ދެއްވާނީ
عَدْنُ މި ނަން ކިޔުން ސުވަރުގޭގެ ބަގީޗާތަކެވެ. އެއީ، އެ ބަގީޗާތަކަށް ވަންނަން ވާނެ،
ދުވަހަކު ވެސް އެ ބަގީޗާތަކުން ނުކުމެވެއްނުދޭ، އަބަދުގެއަބަދަށް އެ ތަނުގައި
އެބައިމީހުން ދެމިތިބޭނެ ގޮތުގައެވެ.

އަދި އެބައިމީހުންގެ މައިންބަފައިންނާއި، އެބައިމީހުންގެ އަނބިންނާއި އެބައިމީހުންގެ
ދަރިންގެ ތެރެއިން، ސާލިޙު ޢަމަލުތައް ކުރި މީހުންނަށްވެސް ވާޖިބުވާ ހުރިހައި ބައިޤާ
އެބައިމީހުންނާ އެކު، އެ ސުވަރުގޭގެ ބަގީޗާތަކަށް ވަންނާނެތެވެ. އަދި އެ ތަނުގެ
ހުރިހައި ދޮރުތަކުން، އެބައިމީހުންގެ އުކުޅިތަކުގެ ގޮތުގައި، މަލާއިކަތުން ވެސް ވަދެވަޑައިގެން،
އެ ތަނުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ޚާއްޞަކޮށް ދަރުބާރުގައި، ތަހުނިޔާގެ ބަސްތަކުން ވިދާޅުވާ،
އެބައިމީހުންނަށް މަރުޙަބާކިޔާ އަދާކުރައްވާނެތެވެ.[124]

سَلَٰمٌ عَلَيۡكُم بِمَا صَبَرۡتُمۡۚ فَنِعۡمَ عُقۡبَى ٱلدَّارِ ﴿٢٤﴾

﴿24﴾ އަދި ސުވަރުގޭގެ އަހުލުވެރިންނަށް، އެ މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވާނެތެވެ.

123- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
124- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

اللهُ ﷻ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި
ކަންތައްތަކުން މުޅީން ދުރުވެ، އެ إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވެ، އެ ހުރިހާ ކަމެއްގައި
ކޮށްދިޔައެވެ، ހެޔޮ ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައި ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި ކަމަށް ޓަކައި،
ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ސަލާމްހުއްޓެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ތިއަ ތިބީ ހުރިހާ
ބިރުވެރިކަމަކާއި ނުބައިކަމަކުން ސަލާމަތްވެފައެވެ. ފަހެ، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައި
ދިމާވި ދަތިތަކާއި އުނދަގޫތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ކެތްތެރިވި އުޅުމުގެ ސަބަބުން،
އާޚިރަތުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބުނު އުފާވެރި ނިމުމާއި ގޮތެއްގެ މަތިވެރި ނިޢުމަތްތަކެވެ،
ކިހައި ރަނގަޅުވެގެން ކާމިޔާބު މާބޮޑުނިމުމެވެ![125]

وَٱلَّذِينَ يَنقُضُونَ عَهۡدَ ٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ مِيثَٰقِهِۦ وَيَقۡطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ
وَيُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱللَّعۡنَةُ وَلَهُمۡ سُوٓءُ ٱلدَّارِ ٢٥

﴿25﴾ އަދި އަބާއްޖަވެރިންނަކީ ކޮން ބަޔަކު ކަން ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެބައިމީހުންނަކީ،
މުއުމިނުންގެ ސިފަތަކާ މުޅީން އިދިކޮޅު ސިފަތަކެއްގެ ވެރި ބައެކެވެ. އެބައިމީހުންނަކީ،
اللهُ ﷻ ޖިހަވައި އެބަސް އެއްވެސް ވައާދަކަން އަޅުކަންކުރުމަށް ޢަހްދުވެ،
އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކުން ޢަހްދުކަށަވަރުކުރުމަށް ފަހު، އެ ޢަހްދާ ހިލާފުވެ،
އެ ޢަހްދު އުވައިލާ މީހުންނެވެ.

އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، އެ ގުޅުންތައް ދުރުކޮށްބެހެއްޓުމަށް، اللهُ ﷻ އަމުރުކުރެއްވި،
ރަޙިމްގެ ގުޅުމާއި އެ ނޫން ވެސް އެ ގުޅަން އަމުރުކުރައްވައި ގުޅުންތައް ކަނޑައިލާ
މީހުންނެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް އުރެދި ނުކިޔަމަންތެރިވެ، ބިމުގައި
ފަސާދަކުރަން އުޅޭ މީހުންނެވެ.

125– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާނެވެ! ބަޔާންވެދިޔަ ހަޗިރުމުތު ސިފަކުރެވޭ އަހްލުވެރިންނަކީ، الله ﷻ ގެ
ރަޙްމަތުން ދުރުކުރެއްވި، އެ إِلٰهُ ގެ ލަޢުނަތުން ލަޢުނަތްލިބިގެންވާ މީހުންނެވެ. އަދި
އާޚިރަތް ދުވަހުން، އެބައިމީހުންނަށް ހުންނާނީ ނުރަހަ ނުބައިކަން ބޮޑު ގޮތެއްކަމެވެ.
ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަވެގެންވާ އަޒާބެވެ. އެބައިމީހުންނަށް އެ ލިބޭނެ ގޮވަމުގެ އަޒާބު
ކިޔައި ނުބައިވެގެން ތާންގަތަ ބިރުވެރިކަމެވެ![126]

ٱللَّهُ يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقۡدِرُۚ وَفَرِحُواْ بِٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَمَا ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَا فِي ٱلۡأٓخِرَةِ
إِلَّا مَتَٰعٞ ﴿٢٦﴾

﴿26﴾ الله ﷻ ގެ އަޅުކަނުންގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهُ އެދިވަޑައިގަތް އަޅަކަށް، ދުނިޔޭގައި،
އެ إِلٰهُ ދެއްވާ ރިޒުޤު އިތުރުކުރައްވައި، ފުޅާކުރައްވައި، އެ އަޅާގެ އަތްމަތި
ތަނަވަސްކުރައްވައެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ އެދިވަޑައިގަތް އަޅަކަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާ
ރިޒުޤު އުނިކުރައްވައި، މަދުކުރައްވައި، އެ އަޅާގެ އަތްމަތި ދަތިކުރައްވައެވެ.
އަދި އެއްވެސް މީހަކަށް ލިބޭ ރިޒުޤު ތަނަވަސްވުމަކީ، އޭނާއަކީ ބާއްޖަވެރިއަކު
ކަމުގައި ވާކަމުގެ އަލާމާތެއް ނޫނެވެ. އަދި ދަތިކަމަކީ، الله ﷻ ރުޅިވެވޮޑިގެންވާ ކަމުގެ
އަލާމާތެއް ނޫނެވެ.

އަދި އެބައިމީހުން ދުނިޔަވީ، އުފާވެރިކަމުގެ ބަޔާއެއް ވާސް ނުވެތިބީއެވެ.
ކަން މިހެން ހުރިއާ އެކު ވެސް، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައި ލިބޭ ތަނަވަސްކަމާމެދު
ހިތްހަމަޖެހި، އެ މީހުންގެ މަޤާމު ދިރިއުޅުމަށް ފަހި، އެ ތަކެތި ފުރިހަމަކަމަށް ބަލާ،
ކާފިރުން އުފާކުރެއެވެ.

ނަމަވެސް، އާޚިރަތުގެ ދިރިއުޅުމާ އަޑައި ބަލާއިރު، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައި ލިބޭ
ތަނަވަސްކަމަކީ، ނުހަނު އަވަހަށް ފިލައިދާނިވި ކުޑަގައި އަދި ވަގުތު ކުރު މުއްދަތަކަށް
ލިބޭ ވަގުތީ ތަނަވަސްކަމަކާއި އުފަލެއް ކަމުގައި ވެސްމެ ނުވެއެވެ.127

وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْهِ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ ۗ قُلْ إِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِىٓ
إِلَيْهِ مَنْ أَنَابَ ﴿٢٧﴾

﴿27﴾ އަދި، الله ﷻ އަށާއި، އެ إِلٰه ބަލައިގަތުމަށް އާޔަތްތަކަށް ކާފިރުވި މީހުން
ބުނެއެވެ. މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން، އެބައިމީހުންނަށް އިޝާރާތްތަކެއް ފަދަ
މުޢުޖިޒާތްތައް، مُوسى عليه السلام އަށާއި، عِيسى عليه السلام އަށް ދެއްވުނު ފަދައިން، އެ ފަދަ
މުޢުޖިޒާތެއް، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ގެ
މައްޗަށް، ބާވައިނުލެއްވީ ހިއްވަރުދެއްވާނެއްތޯ؟ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެބައިމީހުންނަށް،
އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ބޭލާވާ ކިޔުއްވާތީވެ، الله ﷻ އަށްޓަކައި، އެ إِلٰه ބަލައިގަތުމަށް
އާޔަތްތަކަށް އީމާންނުވެ، އިސްލާމް ދީނާ ދުރުވެގަތައި، މަގުފުރެދުން އިޚްތިޔާރުކުރާ
ކޮންމެ މީހަކު، އެ ކޮށްލައި އުފެދުނު، އެ إِلٰه، އެ މީހަކު ދޫކޮށްލައްވައެވެ.
އަދި، الله ﷻ ގެ ބަރުދަވަންތަކަމެވެ.

މިގޮތުން، مُوسى عليه السلام އަށާއި، عِيسى عليه السلام އަށް ދެއްވުނު ފަދަ މުޢުޖިޒާތެއް ފެނުން
ކަމުގައި ވިޔަސް، މަގުފުރެދުން އިޚްތިޔާރުކުރާ ބަޔަކަށް އެ ކަމުން ފައިދާއެއް
ލިބިދާނެ ނުވެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰه ގެ ހިދާޔަތުގެ މަގުން ދުރުވެގެން ތަރުކީވެ،
އެ إِلٰه ގެ ރަސޫލަކަށް ތަބާވެ، ތައުބާވާ ކޮންމެ މީހަކަށް، ޙައްޤު ދީނުގެ މަގަށް
މަގުދައްކަވައި، ހިދާޔަތް ދެއްވުމުގެ ކާމިޔާބު ދެއްވާނީ، އެ إِلٰه، އެ މީހަކަށް ދެއްވައެވެ.

127– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެއީ، ﷲ ﷻ ގެ ހަސްތުވަންތަކަމެވެ. އަދި ހޯދަން ބުނަން މުޢުޖިޒާތްތައް ދެއްކެވުމުން،
ހިދާޔަތްދެއްވަން ޤުދުރަތުގެ ނިޝާން ކަމުގައި އެ ކާފިރުން ބުނާއިރު، ޤުދުރަތުގެ ލިބުމަކީ
އެއްގޮތަކަށް ވެސް އެބައިމީހުން އެ ބުނާ ގޮތަށް އޮތް ކަމެއް ނޫނެވެ.128

ދަންނާށެވެ! ޤުދުރަތުގެ ދެއްކެވުމާއި ނުދެއްކެވުމަކީ، ﷲ ﷻ އަށް ޚާއްޞަވެގެންވާ
ކަމެކެވެ. އަދި މުޢުޖިޒާތް ބާވައިލެއްވުމާއި ނުލެއްވުމަކީ ވެސް، އެ إِلٰهަށް
ޚާއްޞަވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އަދި އީމާންވާ މީހުން މުޢުޖިޒާތަކާ ނުލައި ވެސް
އީމާންވެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އީމާންކަމަކީ، ﷲ ﷻ ގެ އަޅާގެ ހިތަށް،
އެ إِلٰهُ ވައްދަވާ ނޫރެކެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ އެ ނޫރުދެއްވަނީ، އެ ނޫރު ލިބިގަތުމަށް
މަސައްކަތްކުރާ މީހުންނަށެވެ.

ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ ﴿٢٨﴾

﴿28﴾ ﷲ ﷻ ގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، އެ ބަޔަކަށް ހިދާޔަތުގެ މަގަށް، އެ إِلٰهُ
މަގުދައްކަވައި، ޤުދުރަތުގެ ދަލީލްތަކާ ބަލައި، އެ إِلٰهُގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް
ޤަބޫލުކޮށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُ ހަނދުމަކޮށް ޛިކުރުކޮށް އުޅުމުން، އެ ބައެއްގެ ހިތްތަކަށް
ހަމަޖެހުން ލިބޭ މީހުންނެވެ. އަދި ހިތްތަކަށް ހަމަޖެހުމާއި އުފާވެރިކަން ލިބޭނީ،
ﷲ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهُ ހަނދުމަކޮށްގެން، ޛިކުރުކުރުމުން ކަން
މިޔަބައިމީހުން ދަންނާށެވެ! އަދި ޝައިތާނާގެ ވަސްވާސްތަކާއި ބިރުވެރިކަމުން މިނިވަންވުނީ،
ﷲ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ފުރިހަމައަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهُ ހަނދުމަކޮށްގެން، އެ إِلٰهަށް
ބިރުވެތިވުމުން ކަން ވެސް ކަށަވަރެވެ.129

128- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
129- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخ مُحَمَّد عَلي الصَّابُونِي

ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَـَٔابٍ ﴿٢٩﴾

﴿29﴾ އެބަހީ މީހުންނަކީ، الله ﷻ ގެ އެއްކަލަންވަންތަކަން ޤަބޫލުކޮށް އީމާންވެ،
އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެ، ދުނިޔޭގައި އުފާވެރި، ހިތް ހަމަޖެހުމާއި ފަރުވާތަކުގެ
މީހުންނެވެ. އަދި އެބަހީ މީހުންނަށް، އާޚިރަތުގައި އެ ބަރަކާތް ލިބޭނެ، އުފާވެރިކަމާއި،
ތާފަތް ޒިނދަގީ ލިބިގެން ނިޢުމަތްތަކެއްގައި މީހުންނެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން، ނިކަން
ހެޔޮ ރާއްޖޭގައި ލިބިގެން މީހުން ވެސް ވެއެވެ. އަދި އެ ދަރަ މީހުން އެނބުރި ގޮސް
ލިބުމަށް ބަލައި، ދެރަކަމުގެ ކަމާއި، ރަހުމަތާއި، މާތްކަން ބޮޑު ސުވަރުގެ ވެއެވެ.
އަދި، الله ﷻ ރުހިވޮޑިގަތުން ވެސް އެ ދަރަ މީހުންނަށް ލިބޭނެ ވެއެވެ.[130]

ދަންނާށެވެ! އެއް މާނައެއްގައި ޠޫބާއަކީ ސުވަރުގޭގައިވާ ގަހެއްކަމެވެ. ނަބިއްޔާ،
މި އާޔަތުގެ މަތިސްރުގައި ވަރުދުވެގެން އަޙާދީޘްތަކުން ބަޔާންވެއެވެ، ޠޫބާއަކީ
ސުވަރުގެގައިވާ ގަހެކެވެ. ސުވަރުގޭގެ އާދޭސް ދުނިޔޭން އަންނަނީ އެ ގަހުގެ ބޭނުން
ކަމުގައި ރިވާވެގެން ވެއެވެ. އަދި ސުވަރުގޭގައި ވަނީ އެ ގަހުގެ ހިޔަލު ކަމުގައި ވެސް
ވާހަކަވެގެން ވެއެވެ.[131] وَاللهُ أَعْلَمُ.

كَذَٰلِكَ أَرْسَلْنَـٰكَ فِىٓ أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهَآ أُمَمٌ لِّتَتْلُوَا۟ عَلَيْهِمُ ٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ
وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِٱلرَّحْمَـٰنِ ۚ قُلْ هُوَ رَبِّى لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾

﴿30﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މިއަ ރަސޫލާގެ ކުރީގައި އުފެން އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ
ގޮތަށް، ތިމަން إِلٰهُ ރަސޫލުން ފޮނުއްވި ފަދައިން، އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ގޮތަށް،
ރަސޫލުކަމުގައިގެން، ތިމަން إِلٰهُ، މިއަ ރަސޫލާ ފޮނުއްވީމެވެ.

130- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
131- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ބައެއްގެ ގާތަށް، ތިބާ ރަސޫލާ ފޮނުއްވުން މިސްކޮށްގަންނަވާފައިވުން
ކުރީގައި، އުއްމަތްއުއްމަތް އެންމެހައިމީހުންގެ މީހުންގެ ގާތަށް، ރަސޫލުން ފޮނުއްވައި،
އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުން ވަނީ ނިމިދާފައެވެ. އަދި، ތިމަން އިލާހު،
ތިބާ ރަސޫލާ ފޮނުއްވީ، ތިމަން ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި، ޤުރުއާން
ކިޔަވައިދިނުމަށެވެ، އެ ގޮތުގައިވާއިރު ހުރިހައި ވަހީތަކެއް، އިބަ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ
މީހުންނަށް އިއްވައިދެއްވުމަށެވެ. ނަމަވެސް، އިބަ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ
މީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއް، رَحْمٰنُ ވަންތަ الله ﷻ ގެ އެއްކަލާނގެކަން ދޫކޮށް ކުފުރުވުމަށް
އިންކާރުކޮށް ގަބޫލުނުކުރެއެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ ކާފިރުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! އެ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލާނގެކަން
ތިޔަބައިމީހުން ދޫކޮށް ކާފިރުވާ، رَحْمٰنُ ވަންތަ إِلٰهُ، ތިމަން ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ،
الله ﷻ އެވެ. އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރުން ހައްޤުވާގޮތަށް،
އެހެން އެއްވެސް إِلٰهُ އަކު ނުވެއެވެ. ވީމާ، ހުރިހައި ކަމެއްގައިވެސް، ތިމަން ރަސޫލާ
ވަކީލުކުރައްވައި އިތުބާރުކުރައްވަނީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُ އަށެވެ. އަދި އެ ފަރާތަކަށް،
ތިމަން ރަސޫލާ ރުޖޫޢަވެވޭއިރުގައި ތައުބާވެވޭގޮތުން ނަންގަވާ އަދި، ތިމަން ރަސޫލާގެ
އެނބުރި ދިޔުން ވެސް އޮތީ، ހަމަ އެ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތަށެވެ.[132]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުން ސަބަބު:

ابْنُ جُرَيجُ އާއި مُقَاتِلُ ﵁ ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. حُدَيْبِيَّةَ ގެ ދުވަހު،
رَسُولُ اللهِ ﷺ އާއި މުޝްރިކުންނާ ދެމެދު ކުރެވުނު ސުލްޙައިގެ ލިޔުމަށް
ލިޔުއްވަން ފެށްޓެވިއިރު، عَلِيّ ﵁ ގެ އަރިހުގައި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ.

132- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» މި ޢަހަދިން ލިޔުއްވާށެވެ! މި ޢަހަދިން ހަމަޖެހުނުއްވުމުން، އެ މުޖާހަދާކުރުމަށް ބަޔާން، ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންގެ ވަކީލަކު ހުށަހެޅި، سُهَيْلُ بْنُ عَمْرُو އާއި އަނގަތާއި ހުށަހެޅި މުޝްރިކުން ދެންނެވިއެވެ. الْيَمَامَةُ ގެ ވެރިޔާ ފިޔަވައި، އެހެން رَحْمٰنُ އަކު މިވަނީ ނުދަންނަމެވެ. މީގެ، «بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ» މި ލިޔުއްވާށެވެ! ދެން، އެ ދުވަހު އެބައިމީހުން އެ ދެއްކި ވާހަކަތައް ގެނެވިން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެބައިމީހުން އެބުނި الْيَمَامَةُ ގެ ވެރިޔާއަކީ، مُسَيْلَمَةُ الْكَذَّابُއެވެ. އަދި «بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ» މި ޖާހިލިއްޔަތު ޒަމާނުގެ ޤުރައިޝުން، ބުތުތަކުގެ ބަދަލުގައި ލިޔުން ޖެހުން ޖާހިލީވެރިކަމެވެ. އަދި، اِبْنُ عَبَّاسٍ ﷺ ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. މި އާޔަތްތައް ބާވައިލެއްވީ، މައްކާގެ މުޝްރިކުންނާ ބެހޭ ވާހަކައެވެ. އެއީ، رَحْمٰنُ ވަންތަ إِلٰهَ އަށް ސަޖިދަކުރާށެވެ! މި ލަފުޒު، رَسُولُ اللهِ ﷺ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވީ ހިނދު، އެބައިމީހުން ދެންނެވިއެވެ. رَحْمٰنُ ވަންތަ إِلٰهَއަކީ، ކާކު އެއްކަލަންތޯއެވެ؟

އަދި އެ އެއްކަލަކު ސަޖިދަކުރެވޭނީ، އަޅުގަނޑުމެން ކިޔާ އަމުރުކުރައްވާ ކާކަށް އެއްކަލަކު އަޅުގަނޑުމެން ސަޖިދަކުރާނީތޯއެވެ؟ މި ލަފުޒު އެބައިމީހުން ދެންނެވުމުން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ، الله ﷻ ގެ ތަޢާރަފުން، އެ إِلٰهُ އެންގެވިއެވެ. އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! رَحْمٰنُ ވަންތަ إِلٰهَއަކީ، ކާކު އެއްކަލަންތޯއެވެ؟ މި ލަފުޒު ސުވާލުކުރީ، އެ إِلٰهُ މަޢްރިފާކުރީ ދެނެގަތުމަށް މިޔަ އެބައިމީހުން މީރަ އިންކާރުކުރާ ލަފުޒެއް، މިވަނީ ތަޢާރަފުގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ އެވެ. އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި، އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهَ އަކު ނުވެއެވެ.[133]

133- الْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

وَلَوۡ أَنَّ قُرۡءَانٗا سُيِّرَتۡ بِهِ ٱلۡجِبَالُ أَوۡ قُطِّعَتۡ بِهِ ٱلۡأَرۡضُ أَوۡ كُلِّمَ بِهِ ٱلۡمَوۡتَىٰۗ بَل لِّلَّهِ ٱلۡأَمۡرُ
جَمِيعًاۗ أَفَلَمۡ يَاْيۡـَٔسِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن لَّوۡ يَشَآءُ ٱللَّهُ لَهَدَى ٱلنَّاسَ جَمِيعٗاۗ وَلَا يَزَالُ ٱلَّذِينَ
كَفَرُواْ تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُواْ قَارِعَةٌ أَوۡ تَحُلُّ قَرِيبٗا مِّن دَارِهِمۡ حَتَّىٰ يَأۡتِيَ وَعۡدُ ٱللَّهِۚ
إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُخۡلِفُ ٱلۡمِيعَادَ ﴿٣١﴾

(31) ވީސްތަކުންގެ ޤުރުއާނުގެ އެބައިމީހުންނަށް އިސްރާއީލުގެ ފަދަ
މުޢުޖިޒާތެއް ގެނެސްދެއްވުމަށް އެދި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުގައި މައްކާގެ ކާފިރުން
ދަންނަވުމުން، އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކަތަކަށް ޖަވާބުދެއްވައި، الله ﷻ ގެ ރަސޫލާއަށް،
އެ إِلٰه ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އެ ޤުރުއާން ކިޔެވުމުން
ފަރުބަދަތައް ހިނގުވި، އެ ފަރުބަދަތައް ފުނޑުފުނޑުކޮށްލެވޭ ފަދަ ނުވަތަ ބިންގަނޑު
ފަޅަފަޅައިގެންގޮސް ކޮރިކޮރިވެ، ބޮޑެތި ފެންކޯރުތަކާއި ކާރުތަކަށް އުޅުދާ ފަދަ ނުވަތަ
މަރުވެފައިވާ ބަޔަކު އަލުން ދިރުވައި، ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ކުޅަދާނަކަން އެބައިމީހުންނަށް
ލިބުނު ފަދަ ޤުރުއާނާ ނަމަ، އެއީ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވުނު މި ޤުރުއާނެވެ.

އަދި، މި ޤުރުއާނަކީ، އެ إِلٰه ބާވައިލެއްވި އެހެން ހުރިހާ ފޮތްތަކަށްވުރެން
މާ އަސަރުގަދަ އަދި އުނަގަނޑު ދިނުމުގައި މުޢުޖިޒާތަކަށް ހުރިގޮތާ ފޮތެކެވެ.
ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު ވެސް، އެބައިމީހުން އެ ޤުރުއާނުގައިވާ ވާހަކަތައް ޤަބޫލުނުކޮށް،
އިބަ ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތު ދޮގުކޮށް ދިޔައީ ނުވިއެވެ. ވީއިރު، އެބައިމީހުން
އެ އެދުން ފަދައިން، ޤުރުއާނު ނޫން އިސްރާއީލުގެ ފަދަ މުޢުޖިޒާތެއް، އިބަ ރަސޫލާ
ގެންނެވި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެބައިމީހުން އީމާންއެއް ނުވާނެތެވެ. އަދިޔާއްމަ!
މުޢުޖިޒާތެއް ދައްކަވަމާއި، އެ ނޫން ވެސް އެންމެހައި ކަންތައްތައް މިލްކުވެގެންވަނީ،
الله ﷻ އަށެވެ.

ވިއިރު، މުޝްރިކުންގެ ދެއްވުމަކަށް، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ އެ މުޝްރިކުންގެ ދެއްވުމަށް ޖެހޭނެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއީ، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވާ ގޮތަކަށް، ކަންތައް ކަލޭގެ ކުރައްވާ، إِلٰهُއެވެ. ވުމާއެކު، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އިރާދަކުރެއްވުމަށް ނަމަ، އެއްވެސް މުޝްރިކެއްގެ ނުލަބި ވެސް، ބިންމަތީގައި ވާހައި ބަދަލަން، އެ إِلٰهُ ތަދުވަމުގެ ދަރުކަވައިދޭނެ ކަން، އެ إِلٰهُގެ އެއްކަލަކުވެންތަކަން ތެދުކަން ގެބުޗާކަން އިލާނީ ވިދާނަށް، ގައްދުވާކަން ބޮޑު ގޮތެއްގައި ނޫނީގެހެއްޔެވެ؟

އަދި ކާފިރުވީ މިސްކީނުންގެ ކުބައިގައިހުރި ފުރުދުންތެރިކަމުގެ ސަބަބުން، ބޮޑުތި މުސީބާތްތަކެއް އަރިސް އެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވާނެ ކަމަވަރުވެ. އެއީ، މުސްލިމުންނައި ކާފިރުންނާ ދެމެދު ކުރާވާ ހަނގުރާމަތަކުގައި، ކާފިރުންގެ ތެރެއިން އެއް ބަޔަކު ދޮށުވެ، ހަނއް ބަޔަކު ހައްޔަރުވެވެ. ނުވަތަ ބޮޑު ވަބާތަކާއި، ކާރިސާތަކާއި، އާފާތްތަކެއް، ހުއްޓެތެއް ނުތި އެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވަމުން ދިއުމެވެ.

ނުވަތަ އެބައިމީހުންގެ ގެދޮރާ ކައިރިއަށް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىގެ ކާފާއި ބައްޔެއް އަރިސް ފައިބަފައިބައި ހުރުމެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އިސްލާމް ޤަބޫލުކޮށްފުމަށް ދާނދެން ނުވަތަ މައްކާ ފަތަހަފުޅުޖެހުމަށް ދާނދެން، އެބައިމީހުންނާދު އެ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ހިނގަމުން ދާނެއެވެ. އެހީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވަޢުދުކުރެއްވިއިރުވާ ގޮތުގެ މައްޗެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ކުރަށްވައިފުރާ ވަޢުދުތަކުގާ، އެ إِلٰهُ ޚިލާފުވެވޮޑިގެންނުވާނެއެވެ.[134]

134- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި ބަޔާންވެދިޔަ ފަދައިން، މައްކާގެ މުޝްރިކުންނާ ކުރިމަތިވި މުޞީބާތަކީ، މައްކާ ފަތަޙަކުރެއްވުމަށް، رَسُولُ اللهِ ﷺ ވަޢައިގަމުން ކަމުގައި ވެސް ބައެއް މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.[135]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

الزُّبَيْر بْن الْعَوَّام رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުގައި، މައްކާގެ މުޝްރިކުން ދަންނަވައިފިއެވެ. "ތިބާ ތިޔަ ދަޢުވާކުރައްވަނީ، ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާއަކީ، ނަބިއްޔަކު ކަމުގައެވެ. އަދި ތިބާއަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވޭ ކަމުގައި ވެސް ދެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، سُلَيْمَانَ عليه السلام އަށް ވައި ފަރުބަދަތަކަށް ކިޔަމަންކުރެއްވުނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، مُوسَى عليه السلام އަށް ކަނޑު ކިޔަމަންކުރެއްވުނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، عِيسَى عليه السلام އަށް، މަރުވެފައިވާ މީހުން އަލުން ދިރުއްވި ނަބިއްޔެކެވެ. ވީއިރު، މި ތަނުގައި މިވާ ފަރުބަދަތަށް މި ތަނުން ގެންދަވައި، މި ތަނުގެ ބިމުގައި ކޯރުތައް ހިންގަވައިދެއްވުމަށް އުޅުވާލައިގެން ދުޢާކުރައްވައި، اللهُ سبحانه وتعالى އަށް ދަންނަވައިދެއްވާށެވެ!

އޭރުން، އެ ބިމުގައި ގޯވާންކޮށްގެން، އެއިން އަޅުގަނޑުމެން ކައިބޮއި އުޅޭނީމެވެ. ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާބަފައިން މަރުވެގޮސްފައިވާ މީހުން ދިރުއްވައިދެއްވުމަށް އުޅުވާލައިގެން ދުޢާކުރައްވައި، اللهُ سبحانه وتعالى އަށް ދަންނަވައިދެއްވާށެވެ! އޭރު، އެބައިމީހުން ދިރުމުން، އަޅުގަނޑުމެން އެބައިމީހުންނާ ވާހަކަދައްކައި، އެބައިމީހުން އަޅުގަނޑުމެންނާ ވާހަކަދައްކާނެއެވެ!

135- تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيمَان

ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަލާށި، ތިބާގެ ޖަބަލުތަކުގެ ދަނޑުގައި މިހިރާ ހިލަ، ރަނަށް ބަދަލުކޮށްދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން ދުޢާކުރައްވާށި، اللهﷻ އަށް ދަންނަވައިދެއްވާށެވެ! އެހީ، އަޅުގަނޑުމެން އެ ބުނާން ބަސް ނަގައި، ހުސް ދުސްވާއި ފިރި ދުސްވެގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ކަމާ ވިޔާރި ދަޢުވަތުދެއްނުކޮށް، ވެރިގެން ތިބޭ ބައަކު ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވުމަށް ބަލާށެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާ ތިޔަ ދައުވާކުރައްވަނީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް ތިބާއަކީ، سُلَيْمَانَ عليه السلام އާއި، مُوسَى عليه السلام އާއި، عِيسَى عليه السلام ފަދަ ރަސޫލަކު ކަމުގައެވެ.“

الزُّبَيْرُ بْن الْعَوَّام رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުގައި ތިމަންމެން ތިއްބައި، އެ ރަސޫލާއަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވުނެވެ. އަދި ވަޙީބާވައިލެއްވުމުން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ ހިތާމައަށް ތިބިވަޑައިގެންނެވި ބޭރަކަން ފެނިއިރުމުން ބަރިޔާކުރެއްވިއެވެ.

”އެ إِلٰهُ ގެ އަތްޕުޅުގައި، ތިމަން ރަސޫލާގެ ފުރާނަފުޅުވާ، إِلٰهُ ގެ ޤުދުރަތު ގަސަމްކުރައްވައި ވިދާޅުވެއެވެ. ތިމަންބައިމީހުން ތިޔަ އެދުނު ކަންތައްތަކެއް، الله ﷻ، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ދެއްވައިފި ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި، ތިމަން ރަސޫލާ އެދިވަޑައިގެންފިނަމަ، އެ ކަންތައްތައް ވާނެއެވެ.

އެހެންނަމަވެސް، ދެ ކަމެއް ހުށަހެޅުއްވިއެވެ، އެ ދެ ކަމުންކުޅެ ކޮންމެ ވެސް އެއް ކަމެއް އިޚްތިޔާރުކުރުމަށް، ތިމަން ރަސޫލާއަށް އެންގެވުނެވެ. ފުރަތަމަ ކަމަކީ، ތިމަންބައިމީހުން، اللهﷻ އަށް އީމާންވެ، ތައުބާވެގެން ދީނުގެ ތެރެއަށް ވަދެއްޖެއެވެ. ނޫނީ، އެ ދެން އިޚްތިޔާރުކޮށްފި ނަމަ، ތިމަންބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، اللهﷻ އަށް އީމާންވާއަދި ބަޔަކު ތައުބާކުރެއްވިކަމަށް ދެއްވައި، ބިރުވެރިކަމުން ސަލާމަތްކުރައްވާނެއެވެ.

ދުވަނަ ކަމަކީ، الله ﷻ އަށް ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވުމެވެ. ފަހެ، އެ ގޮތް އިންތިޒާރުކޮށްފި ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން އިންތިޒާރުކުރި ކުފުރުވެރިކަން ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަސްސޫރަކަށް ދޫކޮށްލައްވާނެއެވެ. އޭރުން، ޤައުމުގެ ދުޢާކުރެވެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގެއްލިދާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކަށް ވެސް ތައުބާވުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނުދެއްވާނެއެވެ.

ކަން ވިހުން ހުރުމާ އެކު، ތިމަން ރަސޫލާ އިންތިޒާރުކުރައްވީ، ޤައުމުގެ ދުޢާކުރެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، الله ﷻ އަށް އީމާންވެ، ޤައުމުގެ ދުޢާކުރަން ވަންނަ ފުއްދިނުންނަން، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލަކުން ތައުކަލްދުވެރިކަމާއި އަމާނާތަން ޚިދުމަތެވެ. މި ފަރަހުން ވިޔާގުޅުމަށް ފަހު ބަރިޔާކުތުމުވެއެވެ. އަދި ވެސް، ތިމަން ރަސޫލާއަށް، الله ﷻ އަންގަވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެދުނު ކަންތައްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވުމަށް ފަހު، އެ ނިޢުމަތްތައް ދެއްވިކަމަށް ބަލައި ޝުކުރުވެރިނުވެ، އެ إِلٰهُއަށް ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވެއްޖެ ނަމަ، ޢާލަމްތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނުދެއްވާ ފަދަ ގަދަފަދަ ޢަޛާބު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.“

ތަފްސީރަކަށް، މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ އެ ވާހަކަތަކާ ގުޅިގެން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ. އަދި ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ﴾[136] މި އާޔަތް ވެސް ބާވައިލެއްވުނެވެ.

وَلَقَدِ ٱسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾

136- سُورَةُ الإِسْرَاء: 59

﴿32﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! الله ﷻ ގެ އެއްކަލަކުވެސްތަކަށް ތަކުރާރުން ކުފުރުކުރާ އިމާންވުމަށް
ގޮވައިލައްވައި، އިސްލާމް ދީނުގެ ދަޢުވަތު، އިބަ ރަސޫލާ ދެއްވުމުން، އިބަ ރަސޫލާ
ބިރު ދެއްކީ ދަޢުވަތަށް އިންކާރުކުރި، އިބަ ރަސޫލާއަށް ކާފިރުން ފުރައްސާރަކުރާތީވެ،
އިބަ ރަސޫލާ އެ ކަމާ ދެރަފިކުރުވެވަޑައިގެން ހިތާމަފުޅުނުކުރައްވާށެވެ! އެހެނީ
ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގޮތުން ފެނިވުން،
ރަސޫލުންގެ ދިފާޢުގައި ވެސް، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ ގިނަ ބައެއް ވަނީ،
ދޭކޮޅު އިންކާރުކޮށްފައެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ ގިނަ ބައެއް ވަނީ،
އެ ރަސޫލުންނަށް ވެސް ފުރައްސާރަކޮށް މަލާމާތްކޮށްފައެވެ.

ފަހެ، އެ ކާފިރުންގެ ކަންތައްތައް އެ ފަދައިން ހުރިހާ އެއް ވެސް، މިފަދަ إِلٰهُ
އެބައިމީހުންނަށް މުޅިއެކު ދެއްވިއެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެއްވެސް ބަދަލެއް
ނާންނާނެ ކަމަށް އެބައިމީހުންނަށް ހިތްހަމަޖެހުމަށް ދޫކޮށްލާށެވެ. ދެން އެއަށްފަހު،
މިފަދަ إِلٰهُ ގެ ޢަޛާބުތަކުން ޖޫރިއްޖެ ބަދަލު ހަމަ އެބައިމީހުން ވަނައިލިއެވެ.
އަދި ނުހަނު ގަދަޔަށް ހިއްޖެވުމަކުން، އެބައިމީހުން، މިފަދަ إِلٰهُ ހިއްޖެވިއެވެ.
ފަހެ، އެބައިމީހުންނަށް، މިފަދަ إِلٰهُ ދެއްވި ޢުޤޫބާތަކީ، ކޮންފަދަ ބިރުވެރި
އަދި ކުރަހި ގަދަފަދަ ޢުޤޫބާތެއްތޯއެވެ!

ދަންނާށެވެ! ޝިރުކުކުރުމަކީ ބޮޑު އަނިޔާވެރިކަމެއް ކަމެވެ. الله ﷻ
ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ
عَظِيمٌ﴾ މާނައީ: އޭ ރަސޫލާއެވެ! "އަދި، لُقْمَانُ الْحَكِيمُ، އޭނާގެ ދަރިކަލުންނަށް
ނަސޭހަތްދެއްވި ވަގުތު ވިސްނާލައްވާށެވެ، އިބަ ރަސޫލާ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ!

لُقْمَانُ الْحَكِيمُ، އޭނާގެ ދަރިކަލުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ދަރިފުޅާއެވެ! ދަރިފުޅު، اللهُ ﷻ އަށް ޝިރުކުނުކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ޝިރުކުކުރުމަކީ ބޮޑުވެގެންވާ އަނިޔާއެކެވެ.“

އަދި އަނިޔާވެރިޔާގެ ނުބައިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

«إِنَّ اللهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ، فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ» ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَآ أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَٰلِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُۥٓ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾[137] މާނައީ: ”ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އަނިޔާވެރިޔާއަށް ފުރުޞަތުދެއްވަތެވެ. އަދި، އޭނާ އިޞްލާޙުވުމަށް ތައުބާވުމަށް ޖާގަދެއެވެ. ނަމަވެސް، އަނިޔާކުރުން ކަމުގައި އޭނާ ވަނީނަމަ، އެ ޢުޤޫބާތު ޙަވާލުކުރައްވައި، އެ إِلٰهُ، އޭނާ ހިއްޕަވައިފި ނަމަ، އޭނާއަކަށް އެ ޢުޤޫބާތުން ސަލާމަތެއް ނުވެވޭނެއެވެ.

”މި ވާހަކައިން ބަޔާންކުރެއްވުމުގައި ވެސް، رَسُولُ اللهِ ﷺ އަންނަނިވި އާޔަތް ކިޔަވައިވިދާޅުވިއެވެ. ﴿وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَآ أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَٰلِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُۥٓ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾[138] މާނައީ: ”އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސްކަލާނގެ ވެރި رَبُّ ގެ އަޚުޛުކުރެއްވުމަކީ އެގޮތަށެވެ، އެ إِلٰهُ ޙަޤީޤަތުގައި ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުން ޒުލުމުވެރިވެ، ބިރުވެރި ޢަޛާބަކުން ހިފުއްވަނީ އެހެން އެއްޗެއްގެ ސަބަބުން ނޫނެވެ. އެބައިމީހުންގެ ނުބައިކަމުން، ހުރިހާ ކަމެއްގައި ހުށަހެޅިފައިވާ، ބިރުވެރި ޢަޛާބަކުން، އެ إِلٰهُ، ހިފުއްވައިފިއެވެ.

ހަމަ އެ ގޮތުގައި، އެއްވެސް ބަޔަކު އަނިޔާވެރިވުން، އެ إِلٰهُ އަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ، އެ إِلٰهُ ޙަޤީޤަތުގައި ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުން، އަނިޔާވެރިވާއިރު ނަމަ، އެ ބައެއްގެ މައްޗަށް ބިރުވެރި ޢަޛާބަކުން، އެ إِلٰهُ، އެ ބަޔަކު ހިފުއްވައިފައިވާނެއެވެ.

137– صَحِيحُ الجَامِعِ لِلْإِمَامِ الْبُخَارِي وَصَحِيحُ الْإِمَامِ مُسْلِمٍ
138– سُورَةُ هُود: 102

ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهُ ހިއްޖަވާ ހިއްޖުވުމާއި، އެ إِلٰهُ ދެއްވާ އުޖޫރަތާއި ބަދަލަކީ،
ނުހަނު ވޯނުދޮށިވާ އަދި ދެހެލި ގަދަފަދަ ކަންކަމެވެ.“

أَفَمَنۡ هُوَ قَآئِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفۡسِۭ بِمَا كَسَبَتۡۗ وَجَعَلُواْ لِلَّهِ شُرَكَآءَ قُلۡ سَمُّوهُمۡۚ أَمۡ تُنَبِّـُٔونَهُۥ
بِمَا لَا يَعۡلَمُ فِي ٱلۡأَرۡضِ أَم بِظَٰهِرٖ مِّنَ ٱلۡقَوۡلِۗ بَلۡ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُواْ مَكۡرُهُمۡ وَصُدُّواْ
عَنِ ٱلسَّبِيلِۗ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنۡ هَادٖ ٣٣

﴿33﴾ ފަހެ، އަޅުކަންކުރުން ބައެއްޓުވެގެންވީ، ކޮންމެ ނަފްސަކާއި، އެ ނަފްސެއްކުރާ އެންމެހައި އަމަލުތަކާއި، ދަންނަ ހުރިހައި ވަރަކަށް ބެލެހެއްޓެވުމާއިގެން ޤާއިމުވެވޮޑިގެންވާ އިލާހު، އެ ހުރިހައި ކަލާނގެ ހިސާބުބެއްލެވުމާއި އެ ކަންތައްތަކާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ ސަވާބާ ނުވަތަ ދެއްވާ، الله ﷻ އަށް ހެއްދީތޯ؟ ނުވަތަ އެ ފަދަ އެއްވެސް ކަލާނގެ ކުރުމުގެ ކަލާނގެކަން ލިބިގެން ނުވާ މަޚްލޫޤުންނަށްހެއްދީތޯ؟ ޝަރީކުކުރަނީތޯ. އަޅުކަންކުރުން ބައެއްޓުވެގެންވީ، އެއްކަލައުވެންޏަ ކަލާނގެކުރުވެންވީ الله ﷻ އަށެވެ.

ނަމަވެސް، މުޝްރިކުންގެ ލޮބުއިން ގިނަ ބަޔަކު، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި ޝިރުކުކަމުގެ ބޭކާރުކަމުން، الله ﷻ ގެ ބައެއް މަރުޙޫމުންނާ، އެ إِلٰهُ އެއްފަރާތްކޮށް، އެ إِلٰهُއާ އެ ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރަނީ، އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރުމެވެ. އޭ ތަޞައްވުރުކޮށްލާށެވެ! އިބަ ތަޞައްވުރާ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! އޭ ކާފިރުންނޭވެ! އެ ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަކީ، އިލާހުން ކަމުގައި ބަލައި، ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ފަރާތްތަކާއި ތަކެތީގެ ނަންތަކާއި ސިފަތައް، ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ކިޔައިދީބަލާށެވެ!

ޝައްކެއްނެތެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ބައްޓުވެގެންނާ، إِلٰهُގެ ސިފަކުރުމަކާގެ ތެރެއިން
އެއްވެސް ސިފައެއް، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުގަނޑުމެންނާ އެއްވެސް އިލާހެއްގެ ކިބައިގައި
ވަނިކޮށް ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުފެންނާނެތެވެ. ނުވަތަ ބިމުގައިވާ ތަކެތީގެ ތެރޭގައި،
الله ﷻ އަށް އެނގިވޮޑިގެންނުވާ ބައިވެރިންތަކެއް، އެ إِلٰهُއަށްވާ ކަމުގައި ބުނެ،
އެ ކަމުގެ ޚަބަރު، ތިޔަބައިމީހުން، އެ إِلٰهُއަށް ދެނީހެއްތޯ؟

ނުވަތަ، الله ﷻ އަށް ބައިވެރިންތަކެއްވާ ކަމުގައި ބުނެ، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ދައްކާ
ވާހަކައަކީ، އެއްވެސް ހަޤީޤަތެއް ނެތް ވާހަކައެއް ކަން އެނގިގެން ތިބެވެ،
އެ ފަދަ ވާހަކަތައް ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ދައްކަނީ، އެއްވެސް މާނައެއް ނެތް ގޮތުގައި،
ހަމައެކަނި މަތިމަތީން ބޭކާރުކުރުން ދައްކައި އުޅޭ ވާހަކައެއްގެ ގޮތުގައިހެއްތޯ؟

އަތިރިއެއްމަ! الله ﷻ އަށް ބައިވެރިންތަކެއްވާ ކަމުގައި ބުނެ، ކާފިރުން އެ ދައްކައި
ހުރި ބާޠިލު ވާހަކަތަކާއި، ޝައިޠާނާ އެބައިމީހުންނަށް ރިވެތިކޮށްދީ ޒީނަތްތެރިކޮށްދީ
ވާހަކަތަކެކެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ ދީން އޮޅުވައި، އެ ދީނުގެ މަގު، ޝައިޠާނާ
އެބައިމީހުންނަށް ބަންދުކުރިއެވެ.

އަދި، الله ﷻ، އެ މީހަކަށް ތެދުމަގު ހިދާޔަތުގެ ތައުފީޤުނުދެއްވި މީހަކަށް
ތެދުމަގު ދައްކައިދޭނޭ ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ ފަދަ މީހަކަށް،
ބައްޓުގެ މަގަށް އިރުޝާދުދީ، ތެދުމަގަށް ގެންނާނޭ ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް
ނުވާނެއެވެ.[139]

لَّهُمۡ عَذَابٞ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَشَقُّۖ وَمَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مِن وَاقٖ ٣٤

139– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿34﴾ އަމިއްލައަށް ކާފިރުވެގެން ތިބެ، ﷲ ﷻ ގެ މަގު މީސްތަކުންނަށް ބަންދުކުރުމަށް
މަސައްކަތްކުރާ ކާފިރުންނަށް ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައި ވެސް ގަދަފަދަވެގެންވާ
ޢަޛާބުހުއްޓެވެ. އެއީ، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުގައި މުއުމިނުންގެ އަތްދަށުން
ހައްޔަރުވުމާއި، ޤަތުލުވުން ފަދަ ކަންކަން ދިމާވުމުގައެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި
އެބައިމީހުންނަށް އެ ލިބޭ ޢުޤޫބާތަށްވުރެން، އެބައިމީހުން، އެ އިންތިޒާރުކުރާ އާޚިރަތުގެ
ދުވަހުގެ ޢަޛާބު، ވާ ބޮޑުވެފައި، ހަރުކަށިކަން ކަމަކަށެވެ.

އެހެނީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ޢަޛާބަކީ، އެއަށް ނިމުމެއް އަދި ލުއިކުރެވުމެއް ވިޔަސް ނުވާ،
ނުހަނު ގަދަފަދަ ޢަޛާބެކެވެ. އަދި އެ ދުވަހުގެ ޢަޛާބުން އެބައިމީހުން ސަލާމަތްކުރާނެ
މިންޖުކާރެއް ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް އެބައިމީހުންނަކަށް ނުވާނެތެވެ.[140]

مَّثَلُ ٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي وُعِدَ ٱلۡمُتَّقُونَۖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُۖ أُكُلُهَا دَآئِمٞ وَظِلُّهَاۚ تِلۡكَ
عُقۡبَى ٱلَّذِينَ ٱتَّقَواْۚ وَّعُقۡبَى ٱلۡكَٰفِرِينَ ٱلنَّارُ ٣٥

﴿35﴾ ތަޤުވާވެރިންނަށް، ﷲ ﷻ ދެއްވާނޭ ޢަޛާބަށް ބިރުވެތިވެ، އެ إِلٰهُ ގެ
އަމުރުފުޅުތަކަށް ތަބާވެ، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެ،
ތަޤުވާވެރިވި އުޅުން މީހުންނަށް ތައްޔާރުކޮށް، އެ إِلٰهُ ވަޢުދުކުރައްވައިފައިވާ ސުވަރުގޭގެ
މިސާލަކީ، އެ ތަނުގެ ގަސްގަހުގެ ދަށުން ކޯރުތައް ހިނގަހިނގައި
ހުންނަ ބަގީޗާއެއްގެ މިސާލެވެ. އެ ތަނުގެ މޭވާއަކީ، ހުސްވުމެއް ކެނޑިދިއުމެއް
ނެތި ދެމިހުރި ގޮތުގައި އަބަދަށް ވެސް ލިބިހުންނާނޭ އެއްޗެކެވެ. އަދި އެ ތަނުގެ
ހިޔާވަހި ވެސް، ހުސްވުމެއް ފިލައިދިއުމެއް ނެތި، ދާއިމު އެ ތަނުގެ އަހުލުވެރިންނަށް
ލިބިލިބި ހުންނާނޭ އެއްޗެކެވެ.

140- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެ ސުވަރުގެތަކަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށް އުޅުއްވާ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ، އެ إِلٰهُ
ވަޢުދުވެވަޑައިގެންފައިވާ އެންމެހައި ކަންތައްތައް އަދާކޮށް އުޅުން ތަޤުވާވެރިން ކިޔަމަން،
އެ إِلٰهُ ތައްޔާރުކުރައްވައިފައިވާ ސުވަރުގެތަކެވެ. އެއީ، ތަޤުވާވެރިންގެ ނިމުމެވެ.
ކާފިރުންނަށް ލިބޭނީ ނާރު ޖަހަންނަމެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى އަށް އުޅުއްވާ ނުކިޔަމަންތެރިވި
މީހުންނަށް ކާފިރުންނަށް ބަލާއި، އެ إِلٰهُ ތައްޔާރުކުރައްވައިފައިވާ ވަނީ ނަރަކައިގެ
އަލިފާނެވެ. އެއީ، ކުފުރުވެރިންގެ ނިމުމެވެ. އަދި ކާފިރުންނަށް ލިބޭނީ ސަޒާއެވެ.[141]

وَٱلَّذِينَ ءَاتَيۡنَٰهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ يَفۡرَحُونَ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَۖ وَمِنَ ٱلۡأَحۡزَابِ مَن يُنكِرُ بَعۡضَهُۥۚ
قُلۡ إِنَّمَآ أُمِرۡتُ أَنۡ أَعۡبُدَ ٱللَّهَ وَلَآ أُشۡرِكَ بِهِۦٓۚ إِلَيۡهِ أَدۡعُواْ وَإِلَيۡهِ مَـَٔابِ ٣٦

﴿36﴾ އަދި އެ ބަޔަކަށް، ފޮތް إِلٰهُ ދެއްވި ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިންގެ
ތެރޭގައި، އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު ޤުރުއާން ކިޔާ އަޑު އިވުމުން،
އެ ކަމާމެދު އުފާވެއްޖެއެވެ، އިބަ ރަސޫލާއަށް އިލާހީ ބާވައިލެއްވުން ފެނުމުންނެވެ. އެ ބަޔަކު
ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިންގެ ތެރޭގައި عَبْدُ اللهِ بْن سَلَام رضي الله عنه އާއި، كَعْبُ الْأَحْبَار رضي الله عنه އާއި،
ހަބުޝީކަރައިގެ ރަސްގެފާނު، أَصْحَمَةُ بْن أَبْجَرَ النَّجَاشِي رضي الله عنه ފަދަ ބޭފުޅުން ހިމެނެއެވެ.
އަދި އެ ފަދަ ބޭފުޅުން، ކުރީގެ ފޮތްތަކުން އީމާންވެވަޑައިގެންނެވި ސަބަބަކީ،
އިބަ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވުނު ފޮތްތަކާ، އެ ބޭފުޅުންގެ އަތްޕުޅުގައިހުރި
ކުރީގެ ފޮތްތަކާއި ބައެއް ވާހަކަތައް ދިމާވާތީ ތަފާތުނުވާތީ ކަމެވެ.

އަދި އަހްލުލްކިތާބީންނާއި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ގިނަ މީހުންނަކީ، އިބަ ރަސޫލާގެ
މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު ޤުރުއާން ދެކޮޅުހެދި، އިބަ ރަސޫލާ ދެކޮޅުވެރިވެ، ކާފިރުކަން
މަގުގައި ހިނގި ބައެކެވެ.

141- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެ ފަދަ ޔަހޫދީންގެ ތެރޭގައި كَعْبُ بْنُ الْأَشْرَف ފަދަ ޔަހޫދީން ހިމެނެއެވެ. އަދި އެ ފަދަ ނަޞާރާއިންގެ ތެރޭގައި ނަޖްރާންގައި ތިބި އުސްފު ބޮޑު ފާދިރީން ހިމެނެއެވެ.

އަދި، ކީރިތި ޤުރުއާނަށް އީމާންނުވި މުޝްރިކުންގެ ތެރޭގައި، أَبُو جَهْل އާއި، أَبُو لَهَب ފަދަ މުޝްރިކުން ހިމެނެއެވެ. އަދި، ކީރިތި ޤުރުއާނަށް އީމާންނުވި ޔަހޫދީންނާއި، ނަޞާރާއިން، އެ ފޮތަށް އީމާންނުވި ސަބަބަކީ، ތަޢައްޞުބާއި އިންޖީލުގައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން އެބައިމީހުންގެ ހަވާނަފްސުގެ އެދުމާ އެއްގޮތަށް އެބައިމީހުން ބަދަލުކޮށްފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި އައިސްފައިވާ ވާހަކަތާ އެއްގޮތްނުވާ ކަމެވެ.

އަދި، ކީރިތި ޤުރުއާނަށް އީމާންނުވި މުޝްރިކުން އެ ފޮތަށް އީމާންނުވި ސަބަބަކީ، އެބައިމީހުންގެ ކާބަފައިން އުޅުނު ގޮތާ ޚިލާފު ގޮތެއް ނޫން ކަން، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި އަންގަވައިފައިވާ ކަމެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާއަށް، الله سبحانه وتعالى އަމުރުކުރައްވައިފައިވާ ކަން ކަށަވަރީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. އަދި، އެ إِلٰهާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުނުކުރުމަށެވެ. އަދި ދީސްމަކުންނަން، ތިމަން ރަސޫލާ މި ގޮވައިލައްވަނީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. އަދި، ތިމަން ރަސޫލާގެ އެނބުރިގެން ދިޔުމަކީ ވެސް އެނބުރި ރުޖޫޢަވުން ވާނީ، ހަމަ އެ إِلٰهގެ ހަޟްރަތަށެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى ބާވައިލެއްވި ތަޢުލީމާއި އިންޖީލުގައި ވެސް ވާނީ، ހަމަ މި ފަދައިންނެވެ.[142]

142- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلۡنَٰهُ حُكۡمًا عَرَبِيًّاۚ وَلَئِنِ ٱتَّبَعۡتَ أَهۡوَآءَهُم بَعۡدَمَا جَآءَكَ مِنَ ٱلۡعِلۡمِ مَا لَكَ مِنَ ٱللَّهِ
مِن وَلِيّٖ وَلَا وَاقٖ ﴿٣٧﴾

﴿37﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރިން ވޭތުވެ ގޮސްފައިވާ އުންމަތްތަކުގެ
މީހުންގެ ގާތަށް، ތިމަން إِلٰهُ، ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނަށް، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ
މީހުން ވާހަކަދައްކަވައި އުޅުނު ބަހުން، ތިމަން إِلٰهُ، ފޮތް ބާވައިލެއްވި ފަދައިން،
އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވީ، އިބަ ރަސޫލާގެ
ޤައުމުގެ މީހުންގެ ބަސް ކަމުގައިވާ ޢަރަބި ބަހުންނެވެ. އަދި، އެ ފޮތުގައިވާ އުސޫލުތަކާއި
ޤަވާއިދުތަކާ އެއްގޮތަށް، އިބަ ރަސޫލާ ޙުކުމްކުރައްވައި، އެ ފޮތުގައިވާ ގޮތަށް،
އިބަ ރަސޫލާ ޙުކުމްކުރައްވާށެވެ.

އަދި، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުން، ވަޙީގެ ޒަރީޢާއިން، އިބަ ރަސޫލާއަށް ޢިލްމު
ލިބިވަޑައިގަތުމަށް ފަހު، މުޝްރިކުންގެ އަމިއްލަ އެދުމާ އެއްގޮތަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ޢަމަލުނުކުރައްވާށެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވުމުން،
ޙައްޤީ ކޮބައިކަމާއި ބާޠިލު ކޮބައިކަން، އިބަ ރަސޫލާއަށް އެނގިވަޑައިގަތުމަށް ފަހު،
މުޝްރިކުން އެދޭ ގޮތަށް ޢަމަލުކުރައްވައި، އެބައިމީހުންގެ އެދުންތަކާ، އިބަ ރަސޫލާ
ތަބާވެވަޑައިގެންނެވީ ނަމަ، الله ﷻ ގެ ޢަޛާބުން، އިބަ ރަސޫލާ ދިފާޢުކޮށް ސަލާމަތްކޮށްދޭނޭ،
އިބަ ރަސޫލާއަށް ނަޞްރުދީ އެހީތެރިވާނޭ ވަލީއެއްވެސް ހަމަ އެކަކު ވެސް
ނުވާނެތެވެ.[143]

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا رُسُلٗا مِّن قَبۡلِكَ وَجَعَلۡنَا لَهُمۡ أَزۡوَٰجٗا وَذُرِّيَّةٗۚ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأۡتِيَ
بِـَٔايَةٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۗ لِكُلِّ أَجَلٖ كِتَابٞ ﴿٣٨﴾

143– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿38﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތަހަ ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރީގައި ވެސް،
ތިމަން إِلٰهُ ރަސޫލުން ފޮނުއްވީމެވެ. އަދި އެ ހުރިހައި ރަސޫލުން ވެސް ފޮނުއްވީ،
ހަމަ އިންސާނުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުންނަށް ބަކައި،
އަނބިއަނބިކަނބަލުން ލައްވައި، އެ ކަނބަލުންގެ ކިބައިން ދަރިދަރިކޮޅުން ވެސް
އަދި ދަރިދަރިކަނބަލުން ވެސް، އެ ރަސޫލުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވީމެވެ. އެއީ،
އެ ރަސޫލުންގެ ނަސްލު ދެމިއޮތުމަށެވެ.

ވުލާއުކު، އިބަ ރަސޫލާއަކީ ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި އެހެނިހެން ރަސޫލުންނާއި
ނަބިއްޔުން ފަދައިން، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން ފޮނުއްވިގެންނާ އަދި ކާފިރުކުރެއްވުމާއި
ދަރިދަރިކަނބަލުން ދެމިގެން ދިއުމަށް ބޭނުންފުޅުވާ ރަސޫލުކަލޭ. އަދި ކާފިރުކުރެއްވުމާއި
ދަރިދަރިކަނބަލުން ދެމިގެން ދިއުމަށް ބޭނުންފުޅުވާ މަލާއިކަތުން، ރަސޫލުންނާއި
ނަބިއްޔުންގެ ގޮތުގައި، ތިމަން إِلٰهُ ހެއްދެވީމެވެ. ވީ އިރު، އިންސާނަކު ކަމުގައި،
އިބަ ރަސޫލާ ވެވޭއިރަށްވުރެން، މުޢުޖިޒާތެއް އަޅުއްވާފައިވާތީއެވެ ތިބާ ކޮން ސަބަބަކާ
ހުރިހެއްޓެވެ؟

އަދި އެއްވެސް ރަސޫލެއްގެ ޤައުމުގެ މީހުން ކިޔަނދު ވަރަކަށް އެދުން ކަމުގައި
ވިޔަސް، އެއްވެސް މުޢުޖިޒާތެއް ގެންނެވުމަކީ، الله ﷻ ގެ އިޛުނަފުޅާއި އިރާދަފުޅާ
ގުޅިގެން ވުމީ، އެއްވެސް ރަސޫލަކަށް ކުރެއްވޭނީ އަދި އެއްވެސް ރަސޫލެއްގެ
އިޚްތިޔާރުގައި ކަމެއް ވެސް ނޫނެވެ. އެހެނީ، ކޮންމެ ކަމެއް ހިނގަނީ،
الله ﷻ ގެ އިރާދަފުޅާއި، މިންވަރުފުޅާއި، ނިޔާފުޅުގެ މަތިން، އެ إِلٰهُ ގެ ގަސްދުފުޅުގައިވާ
ވަގުތަކަށެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ މިންވަރުކުރައްވައި އިޙާޠަކުރެއްވި ކޮންމެ ކަމަކަށް، އެ إِلٰهُ ގެ ބަޞީރަތުގައި ކަނޑައަޅުއްވައި ލިޔުއްވައިފައިވާ އަޒަލީގައި މުއްދަތެއް ވެއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް ވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ ބަޞީރަތުގައިވާ ތަރުތީބުގައި ލިޔުއްވައިފައެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ކަމަކަށް ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ވަގުތު އައުމުން، އެއްވެސް ފަހެއްފަހެއް ނުވި، ހަމަ އެ ހިނދުގާ އެ ކަމެއް ވާނެއެވެ.[144]

<u>މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:</u>

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބާ ބެހޭ ގޮތުން އައިސްފައި ވެއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ކާވެނިކުރެ ބޭއްވުމެވު ބޭކަނބަލުންގެ ބަރަދު ގިނަކަމަށް ބަލާއި، އެ ޔަހޫދީއަށް ބައިބަލިކުރުގެ ގޮތުން ހަޒަރީން ބުނި ކަމުގައި ވެއެވެ. ކާވެނިބެއްލުމާއި އަންހެނުންގެ ކަންތައްތައް ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ކަމެއް، مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللهއަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި، مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللهِ ގެ ހުރިހާ ހިންގުމެއް ވެސް ވަނީ، އެ ކަންތައްތަކުގައެވެ. ދެން، އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކައަށް ރައްދުދެއްވައި މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[145]

އަދި މައްކާގައިވާ ފަރުބަދަތަކެއް އެ ތަނުން ގެންދަވައި، އެ ބިމުގެ ކޯރުތައް ހިންގަވައިދެއްވުމަށް، ނުވަތަ رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ ކާބަފައިންގެ ތަކުރާރުގައިވާ ހިތަ، ކަސްރަތް ބަދަލުކޮށްދެއްވުމަށް އެދި މައްކާގެ މުޝްރިކުން ދެންނެވުމުން، އެބައިމީހުންނަށް ޖަވާބުދެއްވައި، الله ﷻ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

144- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

145- اَلْوَجِيزُ فِي تَفْسِيرِ الْكِتَابِ الْعَزِيزِ لِلْإِمَامِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنِ أَحْمَدَ الْوَاحِدِي النَّيْسَابُورِي، الشَّافِعِي

މާނައީ: "އަދި އެއްވެސް ރަސޫލެއްގެ ޤައުމުގެ މީހުން ހިތަށްވާ ވަރަކަށް އެދުނު ކަމުގައި ވިޔަސް، އެއްވެސް މުޢުޖިޒާތެއް ގެންނެވުމަކީ، الله ﷻ ގެ އިޛުނަފުޅާއި އިރާދަފުޅާ ގުޅިގެން ވާނީ، އެއްވެސް ރަސޫލަކަށް ކުރެއްވޭނޭ އަދި، އެއްވެސް ރަސޫލެއްގެ އިޚްތިޔާރުގައިވާ ކަމެއް ވެސް ނޫނެވެ."146

يَمْحُوا۟ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ وَيُثْبِتُ ۖ وَعِندَهُۥٓ أُمُّ ٱلْكِتَـٰبِ ﴿٣٩﴾

﴿39﴾ الله ﷻ އެދިވޮޑިގަންނަވާ ތަކެއް، އެ إِلٰهُ ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމްތަކުގެ ތެރެއިން ބަދަލުކުރައްވާ ފޮހެލައްވައިން، މަންސޫޚުކުރައްވާފައެވެ، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވާ ތަކެތި ބާކީކުރައްވައެވެ، އެ إِلٰهُ މަންސޫޚުކުރައްވާފައެވެ. އަދި ހުކުމް ކަންތައްތައް ހުރިހާ ނުކުމުން ކަންތައްތައް ލިޔުއްވާފައެވެ. މިއީ، الله ﷻ ގެ ޙިކުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهُ ހިންގާ ކަންތައްތަކެކެވެ. އެ ކަންކަމުގެ ޙިކުމަތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُއެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައި، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُގައި ލިޔުއްވައިފައިވާ ކަންތައް ކަމެއް، އެ ލިޔުއްވައިފައިވާ ގޮތަށް، އެއްވެސް ބަދަލެއް ނުގެނެސްވައި އެ ކަމެއް ވަނީ ޤުދުރަތުގައި ހިނގަވާފައެވެ. ފަނާވުން، ސަޢާދަތްތެރިކަމާއި ޝަޤާވާތް، ޙަޔާތާއި، މަރުވުން، އަދި މި ނޫނަސް ކަންތައްތައް ހިނގާނެ ގޮތްތައް، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُގައި ލިޔުއްވައިފައިވާ ގޮތަށެވެ. އެއިން އެއްވެސް ކަމަކަށް ބަދަލެއް ނާންނާނެއެވެ. އެހެނީ، ކަންތައް ކަމެއްގެ ލިޔުއްވިފައިވާ އަސްލު ފޮތް، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ވަނީ، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުގައެވެ.147

وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ ٱلَّذِى نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ ٱلْبَلَـٰغُ وَعَلَيْنَا ٱلْحِسَابُ ﴿٤٠﴾

146- اَلْوَسِيطُ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ لِلْإِمَامِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنِ أَحْمَدَ الْوَاحِدِي النَّيْسَابُورِي، الشَّافِعِي

147- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

﴿40﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ އަދާވާތްތެރިންގެ މައްޗަށް ޖެހުއްވުމަށް،
ތިމަން اللهُ ވަޢުދުކުރައްވައިފައިވާ އުޤޫބާތްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް އުޤޫބާތްތަކަށް
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޖެހުއްވައި، އިބަ ރަސޫލާ ދުނިޔޭގައި ހުންނަވަނިކޮށް،
އިބަ ރަސޫލާއަށް އެ ކަންތައްތައް ދެއްކެވިއަސް، ނުވަތަ އޭގެ ކުރީގައި،
އިބަ ރަސޫލާގެ ފުރާނަފުޅު، ތިމަން اللهُ ހިއްޕެވިއަސް، އެއިން ކޮންމެ ކަމަކީ ވެސް،
ތިމަން اللهُއަށް ޚާއްސަވެގެންވާ ކަމެކެވެ.

އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް އޮތީ، އިބަ ރަސޫލާއާ، ތިމަން اللهُ ހަވާލުކުރެއްވި
އިސްލާމީ ރިސާލަތު މީސްތަކުންނަށް ރައްދުކޮށްދެއްވައި، އިސްލާމް ދީނުގެ ދަޢުވަތު
މީސްތަކުންނަށް އިއްވަވައި، އެ ދީން މީސްތަކުންނާ ހަމައަށް ވާސިލުކޮށްދެއްވުމެވެ.
ޙިސާބުބެއްލެވުމާއި، ޖަޒާދެއްވުމާއި، އަދަބުދެއްވުމަކީ، އިބަ ރަސޫލާއަށް އޮތްކަމެއް
ނޫނެވެ. އެއީ، ތިމަން اللهُއަށް އޮތް ކަމެކެވެ.[148]

أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّا نَأۡتِي ٱلۡأَرۡضَ نَنقُصُهَا مِنۡ أَطۡرَافِهَاۚ وَٱللَّهُ يَحۡكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكۡمِهِۦۚ
وَهُوَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ﴿٤١﴾

﴿41﴾ ތިމަން اللهُ، އެ ކާފިރުންގެ ބާރު ދެރަކުރައްވައި، އެބައިމީހުން ބަލިކުރައްވައި،
ނިކަމެތިކުރައްވައި، އިސްލާމްދީނަށް ނަސްރުދެއްވާ ކަން އެ ކާފިރުންނަށް، ފަހެ
ނުފެންނަނީހެއްޔެވެ؟ އަދި ކާފިރުންގެ ރަށްތައް، ރަށަކަށް ފަހު ރަށެއް މުސްލިމުން
ފަތަހަކުރަނީ، މުސްލިމުންގެ ރަށްތައް ގިނަވެ، ކާފިރުންގެ ރަށްތައް އެބައިމީހުންގެ
އަތްދަށުން ދޫވެ، ތިމަން اللهُ، އެ ކާފިރުންގެ ރަށްތައް އުނިކުރައްވަމުން ގެންދަވާ ކަން
އެބައިމީހުންނަށް ފަހެ ނުފެންނަނީހެއްޔެވެ؟

148- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ޝައްކެއްނެތެވެ. މި ކަންކަމުން އެނގޭ ކަށަވަރުވެސް، اللهﷻ ގެ ރަސޫލާއަށް
ނަސްރުދެއްވާނޭ ކަމަށް، އެ إِلٰهُ ކުރެއްވި ވަޢުދުފުޅު، އެ إِلٰهُ ފުއްދަވާނޭ ކަމެވެ.
އަދި، اللهﷻ އެދިވޮޑިގެންނަވާ ފަދައަކުން، އެ إِلٰهُ ޙުކުމްކުރައްވައެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ
އިރާދަކުރެއްވި ޙުކުމަކަށް، ދުނިޔާގައި އާޚިރަތުގެ ހުރިހައި ކަމެއް ހިންގަވައި
ތަންފީޛުކުރައްވައެވެ.

ވީމާއެކު، އެ إِلٰهُ ގެ އިރާދަފުޅާއި ނިޔާފުޅަށް ބަދަލެއް ގެނެވޭނެ އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ އިރާދަފުޅާއި
ނިޔާފުޅު ފަހަރެއް ޖެއްސައިގެނެވޭނެ އަދި އަނބުރައި ރައްދުކުރެވޭނެ ހަމަ އެއްވެސް
ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ، ހިސާބުބައްލަވައި ބަލާކަމުގައި ފަހުން އަވަހަށްތަނބި
ބައެއްގެ ހިސާބު އެންމެ ދުވަހެއްގެ ތެރޭގައި ބައްލަވައި، އެބައިމީހުންގެ ނިޔާ، ހަމަ
އެ ދުވަހުގެ ކުރިއަށްވުރެ، ކިޔަމަންތެރިންނަށް ޘަވާބުދެއްވައި، އުރެދުންތެރިންގެ
ކިބައިން ބަދަލުހިފުއްވައި، ޢަޛާބުދެއްވުމުގައި، އަވަސްވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ.[149]

وَقَدْ مَكَرَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ ٱلْمَكْرُ جَمِيعًا ۖ يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ ۗ وَسَيَعْلَمُ
ٱلْكُفَّٰرُ لِمَنْ عُقْبَى ٱلدَّارِ ﴿٤٢﴾

﴿42﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މަކަރުވެރި ނުބައި ރޭވުންތައް، އިބަ ރަސޫލާއާމެދު
މައްކާގެ ކާފިރުން ރޭވައި އުޅޭ ފަދައިން، އެބައިމީހުންގެ ކުރީގައި އުޅުނު އުންމަތްތަކުގެ
ކާފިރުން ވެސް، އެބައިމީހުންގެ ގައުމު ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތް
ދޭވަތުން، ބައްޔާ ދެކޮޅަށް އެ ޤައުމު ނުބައި ރޭވުންތައް ރާވައި އުޅުނެވެ. ނަމަވެސް،
އެބައިމީހުންގެ އެ ނުބައި ރޭވުންތަކުން، އެބައިމީހުންގެ ގައުމު ރަސޫލުން ނަބިއްޔުންނާ
ރަސޫލުންނަކަށް، އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އެބައިމީހުންނަކަށް ނުދެވުނެވެ.

149- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، އެބައިމީހުން ހެދި މަކަރާއި ޖިނާޔަތްގެ ހުރިހައި ނުބައެއް އެނބުރި އައިސް ޖެހުނީ، ހަމަ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، ހުރިހައި ދޮގު ރޭއްވުމާއި ތަދްބީރުތައް ކުރެއްވުން ވަނީ، ﷲ سبحانه وتعالى އަށެވެ. އެހެނީ، އެ ކަންތައްތަކީ، ހަމައެކަނި، އެ إلٰهއަށް ޚާއްސަވެ ވިޔަކުވެގެންވާ ކަންތައްތަކެކެވެ.

އަދި ކޮންމެ މީހަކުރި ކޮންމެ ކަމެއް، ﷲ سبحانه، ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. ވުމާއެކު، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު އެ މީހަކުރި ޢަމަލަކާ ދަރުމައާއި ޘަވާބު ނުވަތަ ޢަޛާބު، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެ މީހަކަށް، އެ إلٰهُ ދެއްވާނެތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ކާފިރުމީހުންގެ ވެރި إلٰهُގެ ޙަޟްރަތަށް، އާޚިރަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުން ރުޖޫޢަވާނުން، ނިމުމުގެ ގޮތުގެ ތަޢްރީފު ލިބޭނީ، ކޮން ބައެއްކަން ކަން ނިކަންނުރު ކާފިރުމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. ސަބަބުކަމެވެ. އެ ކަން ދިޔައީ ރަސޫލުން ގެންނެވި ދީނާ ގަބޫލުކުރި އެ ރަސޫލުންނާ ދެކޮޅު ނުހެދި މީހުންނަށެވެ. ރިސާލަތު ގަބޫލުކުރި، އެ ރަސޫލުންނާ ތަބާވި މުއުމިނުންނަށެވެ.[150]

ރަސޫލާއެވެ! މި ޒަމާނުގައި ވަނީ، ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ދޮގުކުރި، އެ ރަސޫލުންނާއި، ގެންނެވި އިލާހީ ޝަރީޢަތް ދުރައްސާބިތުކަން މަލާމާތްކުރާ ކާފިރުން މީހަކަށް ބަޔަކަށް ވެސް އަހަރެމެނާ ވަރުގަދަ ބަސްފުޅުގެއެވެ.[151]

وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَسْتَ مُرْسَلًاۚ قُلْ كَفَىٰ بِٱللَّهِ شَهِيدًۢا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِندَهُۥ عِلْمُ ٱلْكِتَٰبِ ﴿٤٣﴾

150– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

151– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴾43﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރުން ބުނެ އުޅެތެވެ. ތިބާއަކީ، الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން
ފޮނުއްވިގެންވާ ރަސޫލަކު ކަމުގައި ނުވެއެވެ. ވީމާ، އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކައަށް
ޖަވާބުދެއްވައި، އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާގެ
ތިމަންނާއާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ދޭތެރޭގައި މައްޗަށް ހެކިވެވޮޑިގެންނެވީ
ޖަލާލަތުހު ކަމުގައި، الله ﷻ ފުދެއެވެ.

އަދި، الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން، ތިމަން ރަސޫލާ ގެންނެވި ޝަރީޢަތަކީ، ޙައްޤު
ތެދު ޝަރީޢަތެއް ކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިވެވޮޑިގެންނެވީ ޖަލާލަތުހު ކަމުގައި،
އެ إِلٰهُ ފުދެއެވެ. އަދި ސަމާވީ ފޮތްތަކުގެ އިލްމުވެރިކަން ލިބިގެންވާ ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިންގެ
ތެރެއިން، ތިމަން ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ތެދުކަން އީމާންވި މީހުން ވެސް،
ތިމަން ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދޭން ހެކިވެރިން
ކަމުގައި ފުދޭނެއެވެ.

އެބައިމީހުންނީ، ބަހުދު ދީން ތެދުކަން ޤަބޫލުކުރާކަން، އެ ދީނާ ތަބާވެ، އެބައިމީހުންގެ
ހިތަށް ވަންނަންނަކަން، ތިމަން ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް
ހެކިވެ، އެ ހިތަށް ޤަބޫލުކުރާ އުޅުން މީހުންނެވެ.152

سُوْرَةُ إِبْرَاهِيْم

سُوْرَةُ إِبْرَاهِيمއަކީ މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ޔާރިމީ ޤުރުއާނުގައިވާ الْمَثَانِيْ ގެ
ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ދެވަނަ ސޫރަތެވެ.153

152– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

153– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

رَسُولُ اللهِ ﷺ ވަޙީކޮށްދެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ޤުރްއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ." އަދިވެސް ވަޙީކޮށްދެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: "الله ﷻ ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރު ވެސް އުނގަންނައިދީފި މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔަވާހައި ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބި ހުންނަހުށްޓެވެ."